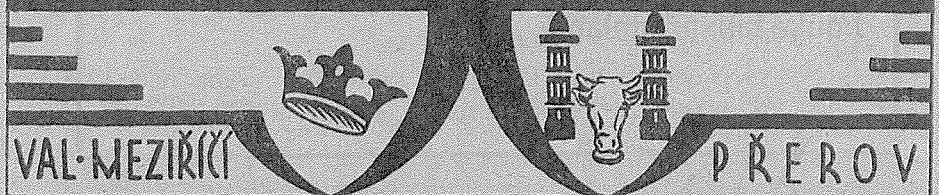
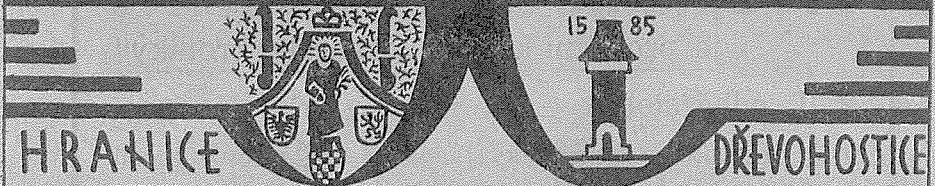
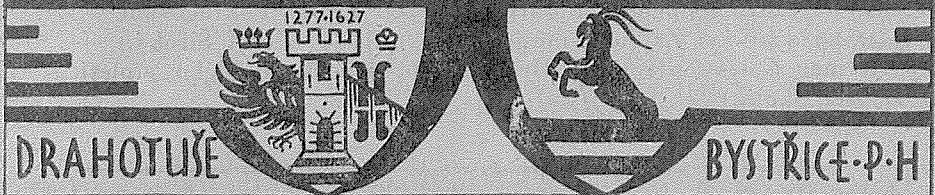
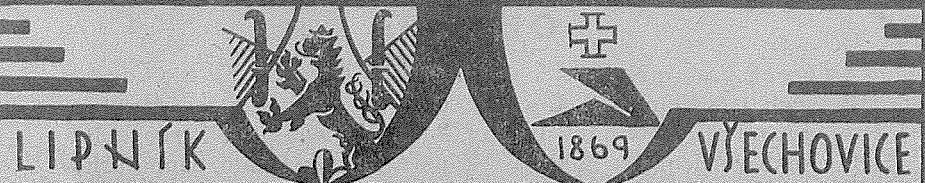

ZÁHORSKÁ

KRONIKA

REDAKTOR A VYDAVATEL ANTONÍN FRÖHLICH, DOLNÍ ÚJEZD
U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

Vlastivědný sborník »Záhorská kronika« vychází čtvrtletně.
Adresa pro všechny zásilky: »Záhorská kronika« v Dolním Újezdě u Lipníka n. B.

Předplatné ročně 10 Kč; po 1. lednu 1934 doplácí se 12 Kč.
Platí se chekem poštovní spořitelny č. 100.630 Brno.

Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Brně č. 69.140-VI-18. 8. 1925.

OBSAH:

Odborná škola pro ženská povolání Charlotty G. Masarykové v Hranicích. — Piaristé v Lipníku. (Dr. Josef Spisar.) — Hraničtí literáti bratrství. (Bohumír Indra.) — Je na zámku v Prerově ho-lubice nebo orlice? (F. N.) — Z prvních dob hradu Šaumberka. (Florian Zapletal.) — Péče o sirotky v 16. století. (Čeněk Kramo-liš.) — Slovník lipenského nářečí. (Rudolf Kout.) Pokračování. — Drobné zprávy: Zatmění měsíce v roce 1934. (Josef Široký.) — Heřman Galaš o životě na Hranicku počátkem minulého století. (Josef Skutil.)

Předplatné

je provozní kapitál „Záhorské kroniky“.

P. T. odběratele

»Záhorské kroniky« žádáme, aby laskavě použili
příložené složenky a ihned nám

poukázali předplatné.

Naléhavě také žádáme o vyrovnání event. nedo-
platků za loňský i dřívější ročníky. Vydavatelstvo.

Redakce a vydavatelstvo „Záhorské kroniky“ děkuje Družstvu
knihtiskárny v Hranicích za laskavé zapůjčení štoček k článku
„Odborná škola pro ženská povolání Charlotty G. Masarykové
v Hranicích“.

Redakci došlo:

Tvořivá škola. IX. ročník, 1933-34. Měsíčník věnovaný otázkám
praxe školy činné. Řídí Vlad. Konvička a St. Vrána. Deset čísel roč-

ZÁHORSKÁ KRONIKA

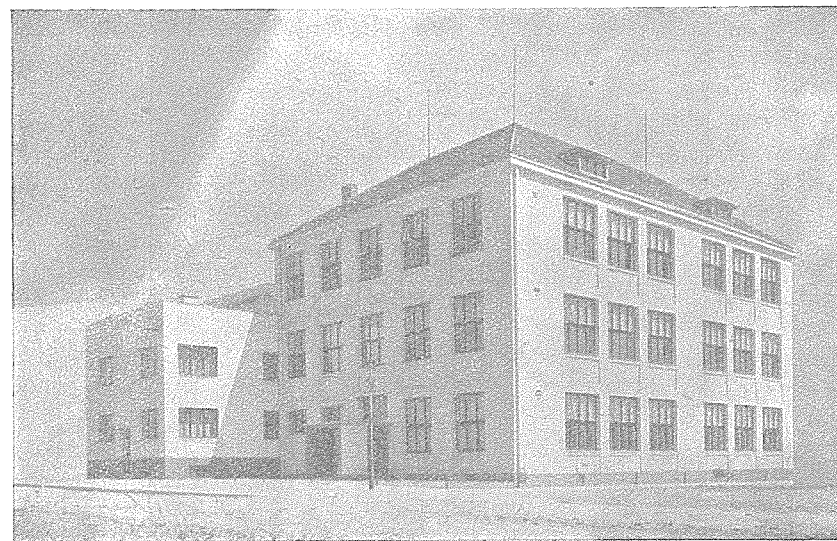
Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

VYCHÁZÍ ČTVRTLETNĚ V DOLNÍM ÚJEZDĚ U LIPNÍKA NAD BEČVOU

Ročník XVI.

Prosinec 1933.

Číslo 2.

Odborná škola pro ženská povolání Charlotty G. Masarykové v Hranicích

má dle výroční zprávy 1932—33 tato oddělení: 1. Dvouletá škola
rodinná. 2. Živnostenská pracovna pro šití šatů. 3. Pětměsíční ško-
la pro vedení domácnosti. 4. Večerní lidové kursy: vaření, šití šatů
a kreslení stříhů, šití prádla a kreslení stříhů. Ve všech odděleních
školy vyučují odborně kvalifikované učitelské síly podle učebních
osnov, schválených ministerstvem školství a národní osvěty. Správ-
ní a peněžní záležitosti školy obstarává kuratorium, jehož funkční
období trvá 3 roky. Ředitelem školy je státní ředitel P e t r H y k l.

Nová krásná budova této školy otevřena byla u příležitosti 10.
výročí úmrtí choti pana presidenta ČSR v neděli 14. května 1933.
Slavnostní řeč pronesl pan ministr školství a národní osvěty Dr.
Ivan Dérer. Ve své řeči vyzvedl důležitost speciálního ženského
vzdělání na odborných školách pro ženská povolání. Otiskujeme
je z výroční zprávy v plném znění.

Zástupcové parlamentu a delegátky ženských spolků a také ostatní hosté vřele ocenili ve svých projevech krásný příklad, jež daly Hranice, postavivše v době finančně neutěšené tak krásnou budovu pro výchovu dívčí mládeže. A ze všech projevů vynívala vroucí touha, aby dívčí dorost, jenž navštěvováti bude školu, nescoucí hrdě jméno ušlechtilé paní Charlotty G. Masarykové, snažil se přiblížiti jejímu světlému ideálu.

Ministr dr. Dérer.

Řeč ministra školství a národní osvěty Dra Ivana Déreera zněla: »Jest jistě velmi podivuhodnou okolností, podloženou skoro tendencí jako by zvláště zúmyslnou, že otvíráte svým dcerám tu o novou dílnu lidskosti téměř v těsném sousedství rodného domku slavného svého rodáka Josefa Heřm. Agapita Galáše, známého vlasteneckého lékaře a neúnavného literáta v době osvícenské, jenž ve svých přehojných, nevadí, že většinou netištěných dílech, proslavil Vaše starobylé město. Přicházím, abych Vás v tento významný den jménem nejvyššího školského úřadu republiky, v jehož stojím čele, srdečně pozdravil a abych zároveň byl i svědkem vši té Vaší oprávněné a upřímné radosti, kterou překypujete při pohledu na dokončené dílo, k němuž Vás vedle veliké lásky k dětem a vedle slavné tradice Vašich otců vedla i moudrá rozvaha: v městě svém si upevniti a nevyvratelně zakořeniti mladý útvar našeho republikánského školství, od něhož při jeho zakládání zákonodárci, předvídaající do-
bře od několika let již se projevující otřesný společenský zmatek ba rozvrat, očekávali a očekávají blahodárný obrat k lepšímu občanskému spoložití.

Dotkl jsem se toho již na jiném místě a ve stejné slavnostní chvíli, jako prožíváme dnes zde. Bylo to při otvírání odborné školy pro ženská povolání v Pros'čjově. Tehdy jsem řekl: »V poslední době projevuje se obava, aby dívčí dorost ve své převážné většině nedával přednost studiu ryze intelektuálnímu, aby se neodcizoval marnými prací a úkolům, jež příroda vyhradila ženám, úkolům matky, manželky a hospodyně, a aby netrpěla újmy rodina, na jejíž správné funkci založeno jest zdraví, blaho a šťastná budoucnost národa a státu.«

A aniž bych — jak jsem učinil již zde dnes — napověděl něco o úmyslech zákonodárců, zakládajících tento nový typ dívčí školy, řekl jsem: »Vážím si proto odborných škol pro ženská povolání« a rozvedl jsem účastníkům prostějovské slavnosti širěji přednosti těchto škol.

Dovolte mi, abych se dnes k tomuto bodu tehdejší své řeči vrátil a abych — jaksi ještě důrazněji a ještě názorněji — předvedl Vám před očmi váhu i význam škol, jímž právě otvíráte novou svoji budovu.

Bývá usilovnou snahou tisíců dívek i jejich rodičů, viděti se za stolem v kanceláři a nebo u okénka toho kterého úřadu. Je jistě krásné sníti o svých úředních hodinách a své čisté kancelářské práci, která, jak se aspoň ve snu tak vidává, jest povýšena na prostou časově nevymezenou, mnohdy velmi těžkou a někdy i nečistou práci ženy v rodině. A ještě radostněji jest sníti o své gázi, o své nezávislosti na muži, o své rovnosti a volnosti, někdy bohužel nesprávně chápané.

Ale nechme snů a pohledme na tvrdou skutečnost. Co se objeví našim očím pod tímto závojem iluze? Lidský stroj, nacvičený na jednu mechanickou, v podstatě málo radostnou a nivelisující práci, z devíti desetin nevalně placenou, bez pomoci rodičů neživící a k životu nepostačující. Ale to se v této době prvního opojení nevidí.

Pak přijde doba, kdy se objeví přirozená touha po manželovi, kamarádu, po kusu vlastní střechy nad hlavou. S přínosem, který značí gáze, zdá se býti uskutečnění tohoto kroku tak snadné, tak lehké, tak dosažitelné. A přece, jaký to ve většině případů blud a klam! Brzy se ukáže, že malá gáze kancelářsky pracující ženy i ve spojení s gází většinou stejně skrovně placeného muže naprosto nepostačuje k tomu, aby uhradila všechno, co jednosránně a bez ohledu na rodinný život vychovávaná žena neumí a nedovede. Ne-

dostává se na stravu v hostinci, neboť mladá paní levného domácího jídla upravití nedovede, nedostává se na prádlo, na úklid, ženinou vzdělání nestačí, aby dovedlo vdechnouti mladé domácnosti teplý pŕvab a měkké kouzlo domova, aby dalo odvalu státí se matkou a vychovatelkou dítěte. A tak mladá domácnost pomalu šedne, bortí se a rozpadává.

Jak jinak však jde do života děvče, jež moudré rozhodnutí rodičů přivedlo před práh vaší odborné školy!

V dnešní nadprodukci studovaného proletariátu stěží může počítati s prací v kanceláři, byť by jí jistě zastala po krátkém odborném cviku, ale jak jinak může se postavit se svým praktickým vzděláním k životu! Vdá-li se, nepřináší sice, nestane-li se právě učitelkou ručních prací a domácích nauk, nijakou pravidelnou a určitou měsíční gáží, ale za to přináší do mladé domácnosti vše, čeho tam bude potřeba k rozvoji a upevnění domova. Nese si tam znalost všech domácích prací, za něž pak, sama je znajíc a dovedouc je racionelně řídití, ušetří měsíčně skoro tytéž peníze, jež její kancelář upoutaná družka vydělává pro ty, které domácí práce obstarávají za ni. Nese si tam dále i znalost, jak účelně a moudře hospodařiti s těžce vydělanými penězi mužovými, jak lze vařiti levně, čistě a při tom zdravě, jako šetřovati a vychovávatí děti, jako čistotou, pořádkem a jemným vkusem zkrášlití a rozradostnití i chudý domov, a majíc pak ze své tříleté školy i slušné všeobecné vzdělání, nese si do nového života i tolik inteligence a smyslu pro vzdělání a kulturu, že může se svému muži státí dobrou rádkyní a pomocnicí ve všem jeho podnikání a snažení hospodářském a osvětovém.

Nevdá-li se a nemá-li tak zaručeno, že se opře o pevné rámě mužovo, může, nebojí-li se práce a nestydí-li se za ni, projítí životem i tak bez bídy a strádání, které čekávají na mnohou svobodnou propuštěnku z kanceláře. Vždyť toto naše děvče umí dobře a vkusně šítí a může si založití samostatný závod, umí vařiti, umí opatrovatí děti, zkrátka naše pro praksi a život vychované děvče umí tolik cenných a potřebných prací, že dovedou jejím přičinlivým rukám dátí vždycky na chléb.

Vy, ušlechtilí a obětaví budovatelé školy, již dnes otvíráte, věděli jste a pochopili jste všechny tyto věci již dávno před tím, nežli jsem je zde řekl. Právě proto přítomný první ředitel školy, zasloužilý spisovatel Čeněk Kramoliš, tolik již před lety o zřízení této školy usiloval a právě proto jste i Vy, pane starosto, členové rady a zastupitelstva města, i Vy starostliví členové kuratoria školy, i Vy všichni uvědoměli a pokrokoví občané tolik se namáhali, abyste této praktické škole svých dcer opatřili bezpečný a trvalý útulek. Snaha vytrvalost a pile Vaše přinesla krásné ovoce: tuto ladnou a krásnou budovu, vybavenou vším, co Vaším dcerkám a jejich účelům život a práci nyní usnadní i zpříjemní a dobrý výsledek její zmnoží. Jménem úřadu, jež zastupuji, vzdávám Vám za to všem srdečný a vřelý dík.

Ke konci chtěl bych ještě něco říci. Nazvali jste školu svoji jménem nezapomenutelné choti našeho prvního presidenta, jménem paní Charlotty Masarykové. Tímto jménem jako byste chtěli dátí své škole ještě zvláštní vyšší program. Chcete, tak aspoň já tomu rozumím, aby dcery Vaše, které budou v budoucnu do ní docházeti, staly se právě takovými ušlechtilými a vzácnými ženami, jako byla veliká zesnulá paní našeho presidenta, aby pak o nich budoucí jejich muži mohli říci totéž, co pan president o své veliké mrtvé: »Toužila celý život po přesném poznání, ale tím v ní netrpěl cit. Byla hluboce zbožná. Byla naprosto nekompromisní a nikdy nehala, její pravdivost a nekompromisnost měly veliký výchovný vliv na mne. Dělalí jsme všechno spolu. celé naše manželství bylo spoluprací.«

Děk Vám za tak krásný úkol, který jste své škole vložili do vínku!

Oddávaje se naději, že i v budoucnu se stejnou látkou a odvahou jako v minulé době učiníte s učitelským sborem vše, aby se slovo stalo skutkem, přeji Vám k tomu všem nejpěnějšího zdatu!

Dr. Josef Spisar, Lipník n. B.:

Piaristé v Lipníku.

Od založení reálky v Lipníku bude tomu v roce 1935 plných 40 let. Bude to mezník pro tento kraj důležitý. Dosud žijí někteří profesori z prvních na tomto ústavě, kteří ústav nejen po stránce intelektuální vedli, nýbrž i spolubudovali.

Hledá-li malíř pro obraz pozadí, může hledati historická událost pozadí dějinné. Pozadím čtyřicetileté středoškolské vzdělanosti v Lipníku a okolí jsou piaristé, jejichž odchod z Lipníka bude příštího roku 1934 oddělen dobou půl století. Podobně soudil i první ředitel Fr. Jansa tehdy »matiční české reálky«, když napsal v »První roční zpráva matičné české reálky v Lipníku za školní rok 1895—96« na počátku pojednání »Piaristé a jejich školy v Lipníku.

Název jejich byl »Ordo clericorum regularium pauperum Matris Dei scholarum piarum« (Ottův slovník, XIX., str. 702.) kratším názvem »Patres scholarum piarum« (Brockhaus' Konversations-Lexikon, Bd 13. S. 134.) Zakladatelem jejich se stal Josef z Calasanzy ve Španělsku, který zasvětil svůj život mládeži nejprve zcela opuštěné a zanedbané. Jejich výchova nebyla předmětem zisku a slávy, nýbrž členové řádu museli dle stanov svého zakladatele vychovávat i vyučovat zcela bezplatně a to jen chudou mládež. (Fr. Jansa, Piaristé a jejich školy v Lipníku, Lipník 1896, s. 5.)

Vysoká úroveň těchto škol způsobila jim zhodocení tak, že se k nim hlásili i synové zámožných a šlechtických rodin. Teprve na rozkaz samého papeže Pavla V. byli přijímáni a vychováni také synové bohatých a šlechtických rodin. Řád byl proniknut pravým duchem Kristovým a proto byli tak snáseliví, že i nekatolíky přijímali a vyučovali je rovněž bezplatně. (Fr. Jansa, Piaristé, s. 6.)

Zakladatelem koleje v Lipníku stal se tehdejší biskup olomoucký kardinál František z Dietrichštejnů. Nejen v Lipníku, nýbrž i v Mikulově, ve Strážnici, v Kroměříži, ve Staré Vodě, v Příboře, Hustopeči, v Kyjově a Moravské Třebové byly zřízeny koleje na Moravě. O počátcích v Lipníku podávají zprávy Annales domus Lipnicensis ab anno 1634, kteréhožto roku kolej v Lipníku byla založena. Nyní nacházejí se v Praze v piar. archivu. Dobré vlastnosti: dobročinnost, nezištnost a obětavost vzbudily velikou oblibu tohoto řádu, a tyto vlastnosti doplněny byly ještě vysokou úrovní učitelů,

takže působení tohoto řádu bylo povždy humánní a prováděno poctivou pedagogickou snahou. (Ottův, XIX, 702.)

Počátky v Lipníku byly brzy stíženy vpádem Švedů, takže museli ochranu hledati na blízkém hradě Helfštýně. Teprve po roce 1650 mohou se dáti znovu do práce nejprve stavitelské a pak školské.

Po válce třicetileté vyskytují se v lipnické koleji piaristé vzácných povah a duševních hodnot a jeví se to tím, že povznášejí lipnickou kolej na osvětlové ohniště dalekého okolí. Mezi piaristy vyskytují se soudobí spisovatelé, které nám dala cizina i domovina. (Viz Schaller, Gedanken über die Ordensverfassung der Piaristen und ihre Lehrart, Praha 1805.)

Podobně jako i jinde věnoval se řád v Lipníku původně nejtělejší mládeži. Poskytoval základní vzdělání a vnikl tak do nejnižších vrstev. Proto bylo jejich snahou usazovati se v městech menších, neboť neměli ani dostatek sil ku obsazení učelišť. Do r. 1672 byly v Lipníku jen dvě třídy přípravy pro školy latinské. Škol obecných tehdy vůbec na naši půdě nebylo. Po r. 1673 otevřeno t. zv. nižší gymnasium čtyřřídni, kterýžto typ školy byl v Rakousku zaveden. Vyšší třídy byly jen dvě a školy tohoto typu zná Rakousko až od roku 1740, kdy také i v Lipníku byly zavedeny. Dle školních matrik sloužily školy v Lipníku převážně domácím dětem a pro to se zasloužily školy tyto především o Lipník a jeho nejbližší okolí. Kolem roku 1770 nastal v Rakousku ve zřízení školském veliký převrat. Nastávají školy triviální a hlavní. Škola hlavní zřízena byla i v Lipníku r. 1776. Školy v Lipníku učeně zkvétaly až do roku 1884, kdy byly zrušeny pro nedostatek dorostu učitelského a nemohoucnost zastávati dále svěřený úkol. Vyjednávání o proměnu nadace skončeno bylo r. 1891 a stanoveno: Kolej piaristů v Lipníku je zrušena a rozpuštěna, nadace kardinála Františka z Dietrichštejnů pro otce piaristy se mění v nadaci kardinála Františka z Dietrichštejnů pro sestry sv. Voršily, které měly v Lipníku založiti školu, ke které dosud nedošlo. Tu končí otázka historická a nastává otázka právní.

Bohumír Indra:

Hraničtí literáti bratrští.

Učení Chelčického našlo příznivou půdu také na Moravě. Obec bratrské se tu rychle rozmnožují. V Hranicích objevují se Bratři již v druhé polovině XV. století, po přísných mandátech Jiříkových a Matyášových museli však též oni opustiti zemi. Ani přízeň Ctibora Tovačovského, tehdejšího držitele města, nemohla jich uchrániti. Ale již za vlády slabého Vladislava Jagella, pod ochranou pánu z Pernštejna, živel bratrský se tu opět rychle vzdmáhá, ještě

více za vlády Ludvíkovy. Od pol. XVI. století město jimi uvedeno na vysoký stupeň blahobytu, který pak klesá do katastrofy bělohorské.

Do této doby, kterou můžeme nazvat bratrskou, zaznamenává literatura naše několik významných mužů, jejichž původ, povolání neb život se úzce pojí k našemu městu.

Je to především slavný rodák hranický, vynikající právník a literát bratrský, Br. Adam Šturm z Hranic. Narodil se v Hranicích někdy koncem XV. století, z bohaté bratrské rodiny měšťanské. Vychodiv školu hranickou, odebral se později na Učení Karlovo do Prahy, kde byl 15. května r. 1519 povýšen na bakaláře svobodných umění. Odtud je ve spisech bratrských zván též Adamem Bakalářem. Pak byl vychovatelem u pánů Kostků na Litomyšli. Tam dosáhnuv městského práva, se také oženil (kol r. 1530). Po několikalet byl tu též radním písařem a zaujímal významné místo ve sboru bratrském, zaměřuje se také pracemi literárními. Z této doby je znám jeho peprný spis polemický »Dialog dvou formanův, Peterky s Valouchem« a jeho »Výkladové na evangelia«, oba vytištěny 1540 v Litomyšli a několik jiných, podobných. Šturm byl též šťastným skladatelem náboženských písní, kterého sám Blahoslav chválí, nazývá je nejnevšedním básníkem českým.

Než v této době dolehla na Bratří v Čechách velká rána. Ferdinand I. po válce šmalkaldské zavírá sbory bratrské a vypovídá Bratří ze země. Také Adam Šturm opouští Litomyšl a odebírá se s jinými přes Vratislav do Poznańska, usadiv se až v Toruni. Pomocí svých přátel vymohl si však po nějaké době opět návrat a vrací se 1554 do Čech. Pro své nevšední znalosti právnické uplatnil se brzy dobře při hejtmanství na hradě pražském, jehož správcem Oldřich Dubanský z Duban, velký přítel Šturmův, vymohl u Ferdinanda toho, že majestátem, daným ve Vídni 22. června r. 1556, uděleno Šturmovi vladyctví, s predikátem »z Hranic«. Erb, jímž byl obdařen, je symbolický a vztahuje se k literární věhlasnosti Šturmově.¹⁾ Než Šturm, znechucen životem světským po úmrtí své manželky, oddává se stavu kněžskému. Odebírá se na Moravu a přijav kněžství v Prostějově stává se správcem sboru lipenského, po Br. Matějovi Červenkovi. Šturm i v novém úřadě je literárně činný, píše rozličné knihy vychovatelské a náboženské a přispívá zejména 38 svými písněmi do proslulého kancionálu Šamotulského. Po čtyřech letech od vytištění kancionálu Šturm umírá. Zemřel v pátek 5. října 1565 následkem zimnice a pochován v Lipníku, v tamějším sboru bratrském.²⁾

1) Popis v Sedláčkově Heraldici II. 642.

2) O Adamovi Šturmovi krom Jirečkovy Rukověti a Jungmannovy Historie literatury uvedeného při podrobné studii A. Rybičkově v ČČM. 1864, str. 302 sáno více v ČČM. 1862, s. 240. Levý, Přerovská čas. církev, 68 píše, že Šturm přišel z Prus rovnou na Moravu. O didaktickém spise Šturmově O mravech pro šlechtné panny a děvečky atd. podává zprávu Jos. Jireček: Nové objevy z literatury staročeské, v ČČM. 1875, str. 165 n. Viz tamtéž str. 171.

Jeho syn, Adam Šturm mladší z Hranic, uvádí se již za života otcova v různých veřejných úřadech, hlavně jako sekretář koruny české a hofrychtář měst králové české. I jemu za věrné služby potvrzeno vladyctví otcovo a erb mu polepšen majestátem císaře Maxmiliána II., daným ve Vídni r. 1568. Syn tohoto, Voldřich Šturm z Hranic, připomíná se r. 1589 a 1593 co registrátor při deskách zemských v Praze. Svěho přítele, Jana Bohutského, měšťana Nového města pražského, přijal Oldřich za svého erbovního strýce. Bohutský však zemřel dříve, než si povolení od císaře vymohl. — A teprve jeho syn Jonata Bohutský, slavný knihtiskař a pokračovatel díla Veleslavínova, majestátem císaře Matyáše, daným v Linci 21. června 1614 připuštěn k erbů a titulu Šturmů z Hranic, takže se pak píše na svých tiscích jako Jonata Bohutský z Hranic.³⁾

Bratrská obec hranická byla poč. XVI. století tak silná, že již r. 1500 má vlastního svého správce, jménem Šimona. Tento Br. Šimon Hranický je též v literatuře znám, hlavně svými listy.⁴⁾ Podle nekrologia bratrského zemřel r. 1511 a byl pochován před městem u Bílého kostelíka (dnešního Kostelíčka).

Jsoucnost bratrské tiskárny hranické, která tu měla vzniknouti r. 1519, (jak uvádí Scholz str. 46 a po něm Bartovský str. 76) a která by jistě nemálo přispěla k liter. ruchu a slávě města, bohužel ani sebemenším důkazem nemůžeme podepřítí.⁵⁾

Největšího rozmachu došla pak Jednota hranická v druhé polovině XVI. století. Je to zlatá doba města, znamenající nebývalý rozkvět řemesel a obchodu, doba patricijských rodin městských. Skřítků, Honů, Štemberských, Ovesných, Budíšků, Horáčků a j., kdy ve městě usazují se desítky drobné šlechty. V této době stává se správcem zdejšího sboru Jiří Strejce, jinak Vetterus, proslulý spisovatel bratrský a překladatel Žalmů. Působí v Hranicích od roku 1567 na třicet let, téměř do své smrti. Podrobně o něm a jeho rodu píše O. Odložilík v ČČM. 1931 str. 78 a násl. Též v našem časopise bylo již o něm psáno v roč. XIV., 1932, str. 65 a n.; odkazují proto na tento článek.

R. 1590, více jak padesátiletý se Strejce v Hranicích po druhé oženil, maje již z prvního manželství, uzavřeného okolo r. 1570 tři dcery a čtyři syny. Opis manželské smlouvy, učiněné tehdy mezi

Blízkým příbuzným Šturmovým byl asi Br. Jindra Šturm, správce bratrské tiskárny boleslavské, který zemřel 1536 jako kněz v Slezanech.

3) Rybička píše, že Oldřich přijal Bohutského, nemaje přirozených dědiců. Neuvádí Gabriela Šturma z Hranic, snad bratra Oldřichova, který r. 1588 byl přítomen povýšení Šimona Praxelia z Sudetu, jak jej (podle zemských desk) uvádí Paprocký v Diadochu, tom. III., O stavu rytířském fol. 395. Též ze spisu Adama staršího Šturma (ČČM. 1875, s. 171) zdá se býti pravděpodobné, že též měl kromě syna Adama několik dcer.

4) »První ceduli bratra Šimonova, kterúž psal pánóm starším Hranickým r. 1506« uvádí Jungmann III. 755. Co o něm píše Scholz (str. 80), že se r. 1510 zmocnil zdejší katolické fary, je více než nepravděpodobné.

5) Viz o tom Záh. kron. roč. XV. str. 9.

ním a Reginou Derflerovou byl zapsán do měšských register svatebních a zní následovně (fol. B 23):

Léta Páně 1590 v úterý po Novém létě na zámku Hranicích stala se jest smlouva svatební celá a dokonalá, při přítomnosti Jeho Milosti Pana Jana Jetřicha z Kunovic a na Hranicích a jiných dobrých lidí k tomu pozvaných, mezi poctivým knězem evangelickým Jiřikem Strejcem, rodem z Zábřeha s jedné a poctivou pannou Reginou, nebožtíka Lenharta Derflera, obyvatele města Olomouce, dcerou, strany druhé. A to taková, že dotčený kněz Jiřík bere sobě jmenovanou pannu Reginu právě řádem církve svatě křesťanské za věrnou a pravou manželku a přijímá ji do všeho statku svého, také za dokonalou hospodyní a nápadnici a jestli by jeho životem přečkala, tehda jí, jako věrné manželce své slibuje 200 zl. v statku jeho všem, kromě výminky. Knih všechných má mít rovný díl se všemi dítkami jeho pozůstávajícími i s šaty jí danými. K tomu panna Regina také slíbila, že chce jeho, kněze Jiřika, ve všem věrnou manželkou býti, až do své neb jeho smrti a kdyby prve nežli on, manžel její, zemřela a s tohoto světa sešla, že to všechno, cožbykoli statečku svého neb spravedlnosti jaké po sobě zanechala, má jemu jako manželci věrnému zůstatí, beze vši překážky přátel jejích všech. A toliko leč by který z přátel na něco se natahoval, aby na tom přestal, což by pro památku z dobré a svobodné vůle jemu dal. A tak sobě s obou stran dobrovolně, ctně a křesťansky to smluvě, ve všech artikulech dosti čini: i jsou slíbili a přítom jsou podle Jeho Mti Pána byli strany kněze Jiřika Václav Kolářů, starší purkmistr a Václav Aujezdecký, písař radní města Hranic, s strany nevěsty Lukáš Stubin, měšťtín olomucký a Matouš Horáček a pro lepší toho jistotu smlúvy tyto svatební do knih smluvních města Hranic vepsané býti mají. Stalo se leta a datum ut supra.⁶⁾

Ze spisů Jiříkových vyniká jeho obsáhlý překlad Žalmů aneb zpěvů sv. Davida, několikrát vydaných, překlad Kalvinových Institucí a spis Mravové aneb naučení. Zemřel v Židlochovicích 25. ledna 1599.⁷⁾

Z jeho synů vedle Jana nejvíce znám je nejmladší Daniel, pod jménem Daniel Vetter, narodivší se r. 1592 v Hranicích, již z druhého manželství Jiříkova. Svůj původ hranický naznačuje i později (také Jan) za studií na reformovaných universitách západních, kdy do univ. matrik se podepisuje jako Leucopolites Moravus, což zjev-

6) Registra obsahují též (fol. C 18) svatební smlouvu Strejcovy dcery Alžběty s Br. Janem, synem Václava Škody z Přerova, která se stala r. 1592, v úterý po památce Navštívení Panny Marie. Mezi svat. svědky je také otec nevěstin, kněz Jiřík.

7) O Jiřikovi Strejci viz též Levý, Přerovská čsbr. církev, str. 188 a 194, Jirečkovu Rukověť II. 249, Jungmanna IV. 100 n. K jeho spisu Mravové aneb naučení viz ČMM. 1875 str. 167 a 171. O jeho zásluze na otevření sboru zlínského ČMM. 1899, str. 263.

ne má vztah k latinskému jménu Hranic — Alba ecclesia i něm. Weisskirchen.

O Danielovi máme již celou literaturu. Nejnověji jsou to kniha Horáková, pojednání Waltrovo a zvláště podrobná, mnoho nových detailů přinášející studie dr. Odložilika v ČMM. 1931, str. 75—94 »Daniel Vetter a jeho cesta na Island«, jejíž obsah podala také Záhořská kronika roč. 1932, str. 65—67 a 106—109, neuvádím proto více a odkazují na ni. Daniel se nejvíce proslavil svou Islandií, cestopisem, který vyšel polsky a česky r. 1638, později vydán ještě několikrát, též německy a nedávno i dánsky.

Právně můžeme sem zařadit také Jiřího a Jana Veselského Laeta, vnuky Jiřika Strejce. Matkou jich byla Zuzana, dcera Jiřika Strejce, narozená v Hranicích, která se provdala za správce sboru bratrského v Rosicích, Jana (nebo Jiřího?) Veselského Laeta.⁸⁾ Osirevše r. 1622 po otci, odebrali se později do Polska. Jiří, s'av se vychovatelem v bohatých rodinách polských, odebrá se se svými svěřenci na západní reform. university, studuje sám bohosloví. Jeho spisy, theologického obsahu, týkají se většinou umění kazatelského a byly několikrát vydány. Vrátiv se později do Polska, umírá 27. března 1649.

Mladší jeho bratr Jan studuje rovněž na universitách franekerské a leydenské. R. 1636 se vrací do Polska a vs'upuje do služeb šlechtické rodiny Rejů z Naglowic. Hned příštího roku podniká v družině pana Oldřicha Reje, vyslance krále polského, cestu do Dánska, Anglie a Holandska, jako společník syna Rejova a příbuzného Ondřeje Reje ml., na jehož přání cestu později také popsal. V Holandsku Laetus pak se svými svěřenci zůstal na studiích. Po jich skončení a návra'u do Polska, stal se správcem reform. sboru v Oksze. Konec života tráví ve Slezsku, kde též zemřel r. 1656 v Klusborku. Z jeho spisů, kromě několika menších theologických a cestopisu, který zůstal v rukopisu, cenným dílem je jeho Compendium, později častěji vydané, jež je jakýmsi přehledem světských a církevních dějin od počátku křesťanství. V něm věnoval také Jednotě hodně pozornosti.

Uvedení spiscovatelé Bratří náleželi vesměs stavu duchovnímu. V řadě bratrských literátů hranických můžeme však jmenovati také jednoho Bratra laika, Jana Červenku, malíře, kerý žil v Hranicích koncem XVI. století, za působení Strejceva. Víme o něm dosud velice málo. Do kancionálu Šamotulského přispěl třemi písněmi. — R. 1578 sepsal spis o alchymii (Jungmann IV. 854), jehož rukopis se chová v Národním museu pražském (Jireček I. 146).

V hranickém registru svatebním je zapsána na fol. B 16h též jeho svatební smlouva, dosud neznámá, uzavřená r. 1588, v pondělí po

8) Podrobnou studii o obou bratřích podává dr. Odložilik v ČMM. 1930, str. 79—114 v článku Moravští exulanti Jiří a Jan Veselští Laetové. Tamtéž str. 114—177 uveřejněn cestopis Janův. Otec obou bratřů jmenuje však jednu důsledně jako Jiřího (ibid. str. 80, 81), jinde jako Jana (ČMM. 1931, 79).

památky sv. Michala archanděla Páně mezi ním, Janem Červenkou, malířem a Kateřinou, pozůstalou vdovou po nebožtíku knězi Viktorinovi Locikovi. Smlouva stala se taková, že Jan Červenka bere si Kateřinu za věrnou a pravou manželku a cožkoli spravedlnosti, buďto po rodičích nebo přátelích svých má a kdekoliv míti může, v tom ve všem činí Kateřinu hned od této hodiny mocnou hospodyní a sebe mocným hospodářem. Též Kateřina jej přijala do všeho statečku svého, sobě od Pána propůjčeného a vši spravedlnosti své, jí jakýmkoliv nápadem náležitě, za mocného hospodáře. Takliko si vymínila ze všeho stříbrnou konvici a tři kusy ložních šatův, aby s nimi mohla nakládati podle vůle své. Nevěstě svědčili Jiřík Kopřiva, Jan Budíšek a Jan Heylů, ženichovi Václav Babka, Jiřík Kostrouch, Jan Vrzal, Jan Slívků a Jan Bílek, vesměs měšťané hraničtí.

Ale již r. 1595, za purkmistrů Ondřeje Čaputy a Václava Vařeje, Kateřina, manželka Jana Malíře od své výminky upustila a ustanovila, aby nikdo mimo jejího manžela na to se nenatahoval.

Konečně můžeme sem zařadit také jednoho neBratra, kněze Krištofa Slánského, faráře hranického, učitele církv. křesťanských, který r. 1579 vydal Kratičkův spis o přípravě k smrti a r. 1593 Gwalterovo zrcadlo života křesťanského (Jungmann IV. 1828).

V této době, zač. XVII. století, Bratří v Hranicích již rychle ubývá, hlavně ve prospěch luteránů a před Bílou horou jich tu takřka už není; jimi také přestává veškeré snažení literární. V místní historii literární vzniká tak velká mezera — až do Galaše.⁹⁾

Je na zámku v Přerově holubice nebo orlice?

Na zámku v Přerově, který město tak pečlivě opravilo a upravilo na městské museum, je viděti v průčelí vpravo nad prostředním oknem mezi prvním a druhým poschodím z kamene vytesaného ptáka v letu a o něco výše býčí hlavu s kroužkem v nose. Až do nedávné opravy byly oba obrazy zakryty maltou.

Co znamenají? Že býčí hlava je znak p. z Pernštejna, známá zubří hlava, o tom není sporu, je to památka po někdejších slavných majitelích přerovského zámku. Co však značí pták? Ptáka v takové poloze letícího nemohl jsem najíti v žádné heraldice a také na do-

9) Z nejbližšího okolí vynikli v XVI. stol. z Bratří, rodáků drahotušských, impresor a literát Václav Solin, správce sboru třebičského. Matěj Sabin, městský písař drahotušský, (*asi 1539, † 1613, hlavně svým spisem Sprostná a upřímná zpráva z r. 1591) a jeho bratr Šimon Podolský z Podolí, zemský měřič v Čechách a měšťan pražský. S nimi spřízněn byl asi Jan Podolský z Podolí, městský písař drahotušský za pana Kropáče z Nevědomí.

tazy nedostal jsem uspokojivé odpovědi. Zdálo se, že je to letící holubice, snad zbytek z nějaké ozdoby v kamenu vytesané.

Byl jsem proto nemálo překvapen, když jsem probíral malby na obálkách zemských desk moravských, kdež jsem shledal při knize Fridricha z Žerotína, že levý horní znak, letící pták, je úplně stejně namalován v podobě i poloze jako pták na zámku přerovském. Podle Houdka je levý horní znak pánů ze Zahrádky. Je známo, že bába Fridricha z Žerotína, Anna ze Zahrádky, byla poslední svého rodu a že se vdala za děda Fridrichova Václava z Žerotína; přinesla mu věnem statky Napajedla a Buchlov. Fridrich z Žerotína byl zemským hejtmanem a nejvyšším zemským komorníkem. Panství přerovské získal r. 1596, ale zemřel již r. 1598. Přerov zdědil po něm slavný Karel starší ze Žerotína.

Jak se dostaly oba kameny do zdi zámku v druhém poschodí? Potvrzují, že druhé poschodí bylo přistavěno později, až v době barokní. Zámek Přerov, kdysi hrad, pochází, jak se aspoň až dosud zachoval, z XIII. století (věž či bašta), něco snad z doby Viléma z Pernštejna. V XVI. století vznikla renesanční část zámku, která převládá, a v XVII. století barokní, — zámecký portál a druhé poschodí. Když Fridrich z Žerotína získal Přerov, dal pravděpodobně zasaditi nad vchodem do zámku svůj znak, své manželky a své báby Anny ze Zahrádky, z vděčnosti, že jejím věnem se tak rozmnožil majetek Žerotínů. Také znak Pernštejnů byl tam někde ve zdi zámku. Když byl budován nynější barokní portál zámku, dělo se to asi zároveň s nadstavbou třetího poschodí. Tehdy byly znaky a starý portál vybořeny a 2 znaky byly zazděny do líců zdi, ostatní přišly asi dovnitř zdi. Oba znaky, orlice i zubří hlava, přišly na své místo ve zdi náhodou, poněvadž by je úmyslně tak nepravděelně nebyli zasadili.

Tak asi by se dalo vysvětliti, že je to zbytek znaku pánů ze Zahrádky (letící orlice do levého koutu) a jak se dostal do zdi.

Stalo se asi za Karla st. z Žerotína kolem r. 1630, když Karel sklíčen jsa trapnou nemocí poslední leta svého života trávil v Přerově a tam r. 1636 zemřel. Domněnku tu potvrzuje střízlivý, raně barokový portál a zpráva ve vlastivědě, Přerovský okres, že r. 1605 přerovský zámek nedostačoval Karlu z Žerotína a že proto kázal najati pro čeleď 2 nebo 3 pokoje. Pro stálý pobyt v Přerově dal si pravděpodobně rozšířiti zámek o třetí patro. F. N.

Florian Zapletal:

Z prvních dob hradu Šaumburka.

Hrad byl založen a vystavěn jižně od Kelče na severovýchodním výběžku Javorníku Kelečského na výškovém bodu 612 m nad dnešní Podhradní Lhotou. Jeho vznik líčí latinská listina olomouckého

biskupa Bruna ze Schauenburgu, daná a psaná v Olomouci r. 1272. S radou a souhlasem kapituly získal biskup Bruno směnou ves Zubřice, položenou u Kelče, a to pro horu (ratione montis), která byla v katastru této vsi (in terminis ville), a na které se s'avěl tehdy na ochranu olomouckého biskupství pevný a potřebný hrad (pro ecclesia cast'rum constructur). Mimo to koupil Bruno ves Polom, položenou pod tímto hradem (sub castro) s ornou půdou a s velikým lesem (Codex Moraviae IV. 94—95).

Ves Polom, která později zanikla, ležela na výškovém bodě 555 metrů východně od hradu, zvaném dosud Polomsko. Zanikla i ves Zubřice pod hradem. Zůstala po ní pouze polní trať Zubersko.

Z výrazu listiny »cons'ruitur« je patrné, že hrad počali stavět r. 1272.

— Už na listině biskupa Bruna, dané a psané v Kroměříži r. 1275, uvádí se jako přítomný svědek Mikuláš de Schowenburch neboli Mikuláš ze Šaumberka (Codex Moraviae V. 259). Je zván probus, šlechtiný.

Nový hrad byl tedy nazván podle rodového sídla biskupa Bruna ze Schauenburgu, který byl olomouckým biskupem v letech 1245 až 1281.

Na listině biskupa Bruna, dané a psané v Olomouci r. 1275, kterou dal biskup Bruno Eckerikovi, rytíři svému i jeho dědicům, synu Herborda, polovinu biskupského hradu (castri) Füllensteinu u Osoblahy na Opavsku se všemi právy jako léno (iure et titulo feodali), je mezi svědky podepsán miles Nicolaus pincerna, rytíř Mikuláš, číšník biskupského dvora (Codex Moraviae IV. 149—151).

Toto léno (infeudationem medietatis castri) potvrdil téhož roku 1275 král Přemysl Otakar II. (Codex IV. 152—153).

Uvedený rytíř Mikuláš, číšník biskupského dvora je totožný s Mikulášem ze Šaumberku, o kterém možno též tvrdit, že hrad Šaumberk držel lénem (iure et titulo feodali) a že hrad také vystavěl aspoň zčásti (z poloviny), jak to učinil Herbord s hradem Füllensteinem, při čemž se tehdy ještě nečinil rozdíl mezi hradem (castrum) a tvrzí (municio).

Herbord, rytíř, biskupský stolník, držel se svými dědici polovici hradu (castrum) Füllensteinu od biskupa Bruna od r. 1251. Hrad (castrum, municionem) vystavěl se svolením biskupa Bruna jeho stolník (dapifer) Herbord, ale s podmínkou, že druhá polovice hradu bude patřit biskupu Brunovi a jeho nástupcům, a že Bruno vystaví svou polovici. Herbordova polovice měla navždy příslušet k úřadu biskupského stolníka, ad dapiratus officium (Codex III. 141. 198, IV. 149).

Budiž uveden ještě jeden příklad takového léna. Společným nákladem a společnou prací biskupa Bruna a Helemberta řečeného de Turri, biskupova rytíře, měla být vystavěna podle Brunova listu z r. 1256 v kraji (in districtu, provincia, circuitu) slavičinském v nynějším soudním okresu Bojkovice tvrz (municio), a Helembert

favorit biskupa Bruna, měl za to držet se svými dědici manským právem (iure feudi) půl této tvrze (Codex III. 209—212).

Rytíř Helembert uvádí se r. 1249 a 1251 jako biskupský maršálek, marschaleus noster, v listech biskupa Bruna (Codex III. 106. 141).

Vysokým hodnostářem biskupského dvora byl také pincerna, číšník. R. 1275 byl jím rytíř Mikuláš, který se píše téhož roku de Schowenburch, ze Šaumberku (Codex V. 259). Jako oblíbenec biskupa Bruna mohl držet hrad Šaumberk s příslušným statkem jako léno.

Už r. 1263 je tento Mikuláš zván rytířem (miles) biskupa Bruna. Listem, daným a psaným téhož roku v Olomouci, dal Bruno svému milému rytíři a jeho potomkům navždy (dilecto sibi Nicolao militi suo et heredibus suis in perpetuum) za věrné služby biskupu i olomouckému kostelu lénem (iure feodali) ves Choryni, položenou u Kelče, se vším příslušenstvím, dva a půl lánu ve vsi Miločicích nad Bečvou rovněž s příslušenstvím a celý lesík u Milotic. Mimo jiné byl Mikuláš za toto léno vázán vojenskou službou českému králi olomouckým biskupům a olomouckému kostelu (servicia militaria, in armis videlicet). Mezi svědky je uveden na listině Jan, přerovský arcijáhen (Codex Moraviae III. 349—351).

Pan Mikuláš, rytíř biskupa (dominus Nicolaus miles episcopi) je uveden mezi svědky na listině biskupa Bruna, dané a psané v Osoblahy r. 1279 (Codex Moraviae IV. 231) a na listině téhož biskupa, dané a psané v Mohelnici r. 1279, kdy biskup Bruno byl Olomoučensis et Preroviensis provinciarum vicedominus neboli správce olomouckého a přerovského kraje za mezivládí, nastalého po smrti krále Přemysla Otakara II. na Moravském poli dne 26. srpna r. 1278 (Codex Moraviae IV. 231—233).

Od biskupa Bruna měl Mikuláš ze Šaumberku i listinu na založení (litteras locaticnis) vsi Brunova, o které se dovidáme pouze z jejího potvrzení r. 1297 (Codex Moraviae V. 77).

Biskup Bruno ze Schauenburgu zemřel dne 18. února r. 1281.

Čtíleté interregnum, které trvalo od smrti krále Přemysla Otakara II. dne 26. srpna r. 1278 do nastoupení na trůn jeho syna Václava r. 1283 (král Václav II. přijel r. 1283 na Moravu a předsedal zemskému soudu v Brně), povzbudilo část moravské (zejména opavské) šlechty k útokům na statky olomouckého biskupství a premonstrátského kláštera Hradiště u Olomouce. Ještě biskup Bruno odrazil na sklonku svého života takový útok se strany Alberta ze Šternberka, který však nahradil způsobené škody a smířil se s biskupem i s hradištským opatem dne 9. ledna r. 1281 (Codex Moraviae IV. 242—244, V. 110).

Hůře bylo za Brunova nástupce biskupa Dětricha. Mezi útočníky byla šlechta z Opavska: Beneš z Branice na Krnovsku, syn Beneše de Czvilin neboli z Cvilina, znojemského purkrabí, stateho r. 1265 pro nevěru králi, Beneš ze Štítiny východně od Opavy, syn Dersilava, Vok a Beneš syn jeho z Kravař.

V souvislosti s těmito událostmi setkáváme se také se jménem Mikuláše ze Šaumberka.

Vir nobilis Nicholaus de Schowenburg, urozený muž Mikuláš ze Šaumberka je uveden mezi svědky na listině, dané a psané v Opavě dne 28. srpna r. 1282, ve které dosvědčuje opavský kníže Mikuláš, že pan Beneš z Branice, syn zemřelého znojenského purkrabí Beneše de Czwilin, dal olomouckému biskupu Dětrichovi za způsobené škody důchody ze své vsi, řečené Bycow neboli Býkov a položené v kraji Opavském. Jako Benešovi přátelé neboli spojenci uvádějí se v listině Vok z Kravař a pan Zbyslav, bratr jeho de Kuth (Codex Moraviae IV. 272—273). Beneš, řečený z Branice, měl za manželku Alžbětu. Z tohoto manželství vzešel syn Vok a dcery Adelhaidis a Obgyezka (IV. 348, 357, 358). Beneš byl potom velkým příznivcem premonstrátského kláštera Hradiště u Olomouce.

Vir nobilis Nycholaus de Schowenburg, urozený muž Mikuláš ze Šaumberka je uveden mezi svědky také na listině, dané a psané v Opavě dne 27. srpna 1282, ve které svědčí opavský kníže, že Beneš de Schytin neboli ze Štítiny, syn zemřelého pan Dersislava, dal olomouckému biskupu Dětrichovi za způsobené škody svou ves jménem Skorotín s celým příslušenstvím v kraji Přerovském (in districtu Preroviensi) na Příborsku. Při tom se jmenují jeho bratři Vok a Jaroslav a jeho spojenci pan Vok z Kravař a pan Zbyslav, bratr jeho a Blud z Jičina (IV. 271—272).

Vok a Jaroslav, bratři Beneše ze Štítiny, uvádějí se ještě později (IV. 355, 372, 402).

V Opavě dne 27. srpna r. 1282 smířil biskup Dětrich také hradištského opata Budiše a pány Voka a Beneše syna jeho z Kravař, Beneše z Branice a Beneše ze Štítiny, čímž skončily vzájemné rozbroje (IV. 269—270). Při tom hudiž zdůrazněno, že v listině uvedené klášterské vsi Hranice a Kamenec ležely západně od Opavy, nikoli v Pobečví na Moravě.

Za těchto bojů byl také dobyt a vypleněn hrad Šaumberk (castrum Schonwenburg, quando fuerit acquisitum), jak se o tom dovidáme r. 1297 (Codex Moraviae V. 77). Útočníkem byl buď Beneš z Branice nebo Beneš ze Štítiny, snad oba. Tím si také vysvětlím, proč byl urozený muž Mikuláš ze Šaumberka dne 27. a 28. srpna 1282 v Opavě, když se tam jednalo o náhradu škod, způsobených olomouckému biskupství Benešem ze Štítiny a Benešem z Branice. Mikuláš přišel (perdiderat) při dobytí hradu Šaumberka o výsadu biskupa Bruna na založení (lokaci) vesnice Brunova.

V nijaké souvislosti s hradem Šaumberkem u Kelče nebyl Bedřich mladší, řečený de Schomburg, který po r. 1278 držel Moravskou Třebovou (je tam bezpečně doložen r. 1280 a r. 1281), v jejím okolí vystavěl u vsi Boršova tvrz (municio, castrum), znepokojoval z ní biskupské statky v kraji svitavském, až r. 1285 dostal rozkaz, aby tvrz zbořil (Codex IV. 240, 241, 252, 297—299, V. 282, VII. 934—935, 945, 962—963).

Bedřich se však rozkazu nepodrobil. Proto byl donucen k poslušnosti brannou mocí r. 1286. Při tom sám upadl do zajetí. Za přimluvou mnohých pánův král Václav II. daroval mu život, ale kázal mu na pravé ruce utnout jeden prst, aby do smrti pamětliv zůstal trestu pychem svým zasluženého (Petra Žitavského Kronika zbraslavská v Pramenech dějin českých IV. 30).

Ze Šaumberka bylo přijmení starožitné rodiny panské, z Říše (z Němce) pocházející, jejíž působiště byl bezpochyby hrad Schönburg u Naumberka nad Sálou. Nade vsí Šaumberkem neboli Schönbergem u Kadaně v severozápadních Čechách zachovaly se dosud na temeni hory lesem pokryté zříceniny bývalého hradu tohoto jména, původního to sídla pánů ze Šaumberka v Čechách (Ottův Slovník naučný XXIV. 836—837).

Ale s hradem Šaumberkem u Kelče neměli tito pánové nikdy co činiti.

Pečeť olomouckého biskupa Dětricha a viri nobilis Nycolai de Schowenburch neboli urozeného muže Mikuláše ze Šaumberka a jeho podpis nesla listina, daná a psaná r. 1292, v níž bratři Blud a Jindřich, baroni (comites) z Příbora, zabezpečili velehradskému klášteru po svém otci Frankovi patronátní právo kostela v Příboře a lesy u Příbora na založení nové vsi (Codex Moraviae IV. 392 až 393).

Pro dějiny hradu Šaumberka je svrchovaně zajímavá a důležitá listina biskupa Dětricha, daná r. 1297 v Kelči. Biskup tehdy vyznal, kterak se dověděl od pana Mikuláše ze Šaumberka, věrného číšníka svého (a domino Nicolao de Schonwenburg, fideli pincerna nostro) a také od jiných svých věrných, že kdysi olomoucký biskup Bruno, zemřelý 18. února r. 1281, dal tomuto Mikulášovi číšníku Dětrichovi ze Šaumberka (pincerne nostro de Schonwenburg) a jeho dědicům výsadu na lokaci neboli založení vsi Brunova, že však Mikuláš přišel o tu o Brunovu výsadu na hradě Šaumberku při jeho dobytí (litteras locationis perdiderat in Castro Schonwenburg, quando fuerit acquisitum) a že proto poprosil biskupa Dětricha, aby mu tuto výsadu obnovil a potvrdil. Biskup Dětrich tak nejen učinil, nýbrž nadání ještě rozhojnil, ale stanovil podmínky lokace (Codex Moraviae V. 77—78).

Zdá se, že teprve po tomto novém aktu biskupa Dětricha došlo k založení nové vsi, zvané Brunnov, která však nesmí býti zaměňována s Brumovicemi (okres Klobouky) na jižní Moravě, neboť tuto ves »Brumowiz« přikoupil k olomouckému biskupství biskup Bruno už r. 1250 (Codex Moraviae III. 132). Není také jisto, týká-li se tato zpráva Brnova u Valašského Meziříčí. Nebylo by to nic ne možného. Držel-li Mikuláš Choryní, mohl založit i Brňov.

Jak je patrné z uvedené listiny, byl Mikuláš ze Šaumberka oblíbeným číšníkem biskupa Dětricha, tedy jeho dvořanem, biskupským vysokým hodnostářem. V citované listině z r. 1297 uvádí se také po

prvé plným jménem hrad Šaumberk (castrum Schonwenburg) v souvislosti s jeho dobytím a poplacením.

Jako rytíř biskupský je uveden Mikuláš ze Šaumberka (Nycolaus de Schowenburch miles) mezi svědky v listině, dané a psané v Olomouci r. 1299, ve které vyznává biskup Dětrich, že dal Gerlachovi z Osoblavy k osazení les ve východní Moravě (Codex Moraviae V. 118—119).

Nicolaus de Schowenburch, vir nobilis militaribus insigniis decoratus, to jest Mikuláš ze Šaumberka, muž urozený, válečnými vyznamenáními dekorovaný, uvádí se mezi svědky na listině, dané a psané r. 1302, ve které bratři Blud a Jindřich, baroni (comites) z Příbora, po vrdili velehradskému klášteru po svém otci Frankovi a po své matce Trojislavě lesy okolo Příbora, aby tam byla založena nová ves jménem Theoderici villa, to jest Dětrichovice, dnešní Větrkovice na Příborsku (Codex Moraviae V. 143—144).

Mikuláš držel tedy hrad Šaumberk s příslušenstvím jako léno a zůstal biskupským dvořanem a úředníkem až do smrti biskupa Dětricha nastalé 10. října r. 1302.

Třeba si však ještě všimnout jedné věci, důležité v dějinách Šaumberka za biskupa Dětricha v letech 1281 až 1302.

Bouřlivé události na Moravě, k nimž došlo za pětiletého interregna po smrti krále Přemysla Otakara II. na Moravském poli dne 26. srpna r. 1278 a za prvních let vlády krále Václava II., přiměly biskupa Dětricha, aby pokračoval ve fortifikačních plánech a pracích svého předchůdce Bruna ze Schauenburgu.

Z Dětrichovy listiny, dané a psané v Hulíně r. 1290, dovídáme se o biskupově péči, aby bylo dokončeno městské opevnění Kroměříže, zvané tam munitio civitatis (Codex Moraviae IV. 367).

Kolem biskupského hradu neboli tvrze (municio, castrum) v Hulíně byl vyhlouben druhý příkop (fac'ura secundi fossati), jak uvádí listina biskupa Dětricha, daná a psaná v Hulíně r. 1294. Tímto druhým příkopem bylo zesíleno existující už opevnění. Druhý příkop byl vyhlouben »pro necessitate et cautela municionis nostre in Hulin«, jak zdůrazňuje Dětrichova listina. Byl při tom snesen mlýn a hospoda (Codex V. 1).

Také hrad Šaumberk u Kečče bylo třeba zesílit, aby se neopakovaly události z let 1281 a 1282, kdy hrad byl dobyt a poplacen. Útok byl tehdy podniknut od severu. A zdařil se.

Proto bylo zbudováno nové opevnění na výškovém bodě 530 m, ležícím na sever od hradu Šaumberka. Zbytky tohoto nového opevnění zachovaly se dosud pod lidovým názvem »Bašta« nebo »Vala« nad Podhradní Lhotou.

V pramenech uvádí se jako Novum castrum neboli Nový hrad po prvé r. 1307 (Codex VI. 8), ale odjinud víme, že byl vystavěn už za biskupa Dětricha, tedy před rokem 1302, při čemž opět nutno zdůraznit, že castrum a municio, hrad a tvrz znamenaly tehdy to-

těž, a že Novum castrum nad dnešní Podhradní Lhotou nebyl svým rozměry hrad, nýbrž spíše tvrz.

Aby tento Nový hrad (Novum castrum) biskup Dětrich zabezpečil po řebnou posádkou pro jeho ochranu a obranu, utvořil v okolí hradu řadu drobných manství, jejich držitelé byli vázáni stáloú službou na hradě.

Tito vasalové zvali se Burgmani, protože byli povinni bydlet na hradě. A jejich léno zvalo se Burglehen, feudum castrense, manství hradské.

Z hradského manství měl vasal na hradě bydlet a jej zachováti a jeho brániti, kdyby bylo potřebí, nebyl však povinen na vojnu se vypraviti ani jakou službu činiti.

Bydleli tedy Burgmani na hradě a konali službu pro jeho ochranu a obranu. A za to drželi statky, které buď příslušely k hradu nebo prostíraly se v jeho blízkosti.

R. 1377 dovídáme se o zvláštním soudnictví nad takovými Burgmany, kteří měli býti souzeni pouze před purkrabím a vasaly příslušného hradu (Lechner II. 70).

Takový druh léna existoval už za biskupa Bruna, jak se o tom dočítáme r. 1277, kdy biskup Bruno udělil Dětrichovi Stangovi, svému maršálkovi a jeho dědicům, určité léno, avšak s povinností, že za ně bude bydlet na biskupském hradě Pusiměři u Vyskova, ius. quod Borglen vulgariter appellatur, de qua villa in castro nostro facere debes residenciam personalem (Codex Moraviae IV. 199.)

Biskup Dětrich vystavěl tedy na výškovém bodě 530 m pod Šaumberkem Nový hrad, Novum castrum, a jeho ochranu a obranu svěřil Burgmanům.

Na př. ves Komárné pod Šaumberkem dal biskup Dětrich Jenčovi neboli Janovi, bratru pana Franka neboli Františka, aby bydlel na Novém hradě, ut in Novo castro resideret, jak uvádějí manské knihy olomouckého biskupství (vydal je Karel Lechner I. 8). Jenč a Frank byli synové Mikuláše ze Šaumberku.

Také otec pana Franka, tedy sám Mikuláš ze Šaumberka, držel ve Staříči u Místku čtyři lány, za které bydlel na Novém hradě (resedit in Novo castro), za stejnou povinnost držel také ves Provodovice severně od hradu Šaumberku (Lechner I. 8). Tuto službu na Novém hradě mohl konat Mikuláš buď osobně nebo skrze náhradníka.

Tím je nesporně prokázáno, že Novum castrum, Nový hrad, dnešní Bašta nebo Vala, vystavěný na výškovém bodě 530 m nad Podhradní Lhotou, byl zbudován ještě za biskupa Dětricha (zemřel 10. října 1302), a že jeho účelem bylo krýt vlastní hrad Šaumberk před útokem od severu.

Uvážíme-li, že se stavbou hradu Šaumberku bylo započato roku 1272, a že Nový hrad pod ním na severní straně byl r. 1302 už hotov, že tedy vznik chou těchto staveb spadá do období třiceti let,

pochopíme, proč stavební materiál, stavební technika a stavební sloh je na obou architekturních stejný, jak dokazují nalezené architektonické detaily.

Při této příležitosti vracím se opět ke kamennému, slohově opracovanému stavebnímu detailu, který pochází ze Šaumberku, je nyní uložen v museu arcibiskupského zámku v Kroměříži a byl předmětem sporů v otázce svého původu, svého stáří, svého slohu a svého účelu.

Byla vyslovena pochybnost, pochází-li detail vůbec ze Šaumberku, Vznik jeho kladen do XIII., XV. a XVI. století. Jeho sloh prohlášen za románský (XIII. věk), za pozdně gotický (XV. století) a za produkt XVI. věku, kdy se v našich zemích setkáváme s obnovou anebo ožitím románských tvarů neboli s románskou renesancí na sklonku středověku. Detail je považován za část okenní kružby.

Kdo byl na Šaumberku, kdo zná jeho polohu a těžkou dostupnost a kdo zná z vasního názoru vzpomenuť stavební detail, uzná jistě bez váhání, že detail byl kdysi nesporně součástí hradu Šaumberka a že z tohoto hradu skutečně pochází.

Ve svých dosavadních statích o hradě Šaumberku přiklonil jsem se původně k názoru o románské provenienci tohoto stavebního detailu a o jeho vzniku ve XIII. století, kdy hrad byl založen (r. 1272). Později jsem se pokusil i o výklad, nepochází-li detail z let 1468—1567, kdy hrad Šaumberk byl obnoven, a nenese-li na sobě známky slohu raně renesančního.

Když jsem však poznal detail z vlastního názoru (dne 14. srpna r. 1933), přesvědčil jsem se, že jde o sloh gotický, a že detail byl vytvořen buď v době, kdy byl vystavěn hrad, tedy ve XIII. věku, ještě přesněji řečeno roku 1272, anebo v pozdně gotické době, kdy v druhé polovině XV. věku došlo k obnově hradu. Způsobem svého opracování hodí se však gotický detail spíše do r. 1272, nežli do pozdně gotické doby.

Tímto detailem by také bylo prokázáno, že celý hrad byl vystavěn r. 1272 ve slohu raně gotickém tehdy běžném (z lomového zdiva, s tesanými architektonickými detaily).

Ale ještě jedna věc z té doby je nápadná. Biskupové Bruno a Dětrich cestovali s oblibou po stačích olomouckého biskupství, jak je patrné z jejich listináře. Nezachovala se však ani jedna jejich listina, která by byla dána a psána na hradě Šaumberku. Kdykoli oba biskupové zavítali do tohoto kraje, pobývali vždy v Kelči, kde se připomíná r. 1282 Marquardus, castellanus domini Olomucensis episcopi de Kelez, Markvard, kastelán pana olomouckého biskupa v Kelči (Codex Moraviae IV. 268—269). A kde byl kastelán, tam byl i hrad. Zbudoval ho v Kelči už biskup Bruno.

Okolnost, že na hradě Šaumberku nebyla napsána a datována ani jedna ze známých listin biskupů Bruna a Dětricha, přivádí také na myšlenku, že Mikuláš, válečník, diplomat a dvořan obou bis-

kupů, držel hrad Šaumberk s příslušným statkem jako léno a že tam nebyl pouhým biskupským purkrabím.

K obraťu došlo teprve po smrti biskupa Dětricha dne 10. října r. 1302 za jeho nástupce biskupa Jana (zemřel 4. října r. 1311).

R. 1307 dovídáme se o bouřlivém sporu biskupa Jana s některými vasaly na východní Moravě. Spor tento snad souvisel i s bojem o českou královskou korunu, k němuž došlo po vymření rodu Přemyslovců násilnou smrtí krále Václava III. v Olomouci dne 4. srpna r. 1306. Mezi odbojnými vasaly byl také Mikuláš a jeho dva synové Jenč a Frank z Choryně. Spor byl urovnán dne 17. září r. 1307. Biskup Jan odpustil Mikulášovi, Jenčovi a Frankovi a jejich spojencům všechnu vinu a všechny výtržnosti (omnem culpam et excessus), které do té doby proti němu podnikli. Uvádějí se také škody (dampna), které si obě strany vzájemně bojem způsobily. Při tom se činí zmínka o bydlení na Novém hradě (in novo castro), o lidech z tohoto Nového hradu a o statech, zvaných Purglehen, tedy o manství hradeckém (hereditates, que Purglehen vulgari'er dicuntur). Připomíná se také povinná služba (debita servicia) za tyto statek olomouckým biskupům a bydlení na hradě této provincie pro jeho ochranu (in castro eiusdem provincie). Byl to spor vasalů s biskupem o léna a o soudnictví nad nimi. Rozhodčím v tomto sporu byl také Konrád z Kelče (Codex Moraviae VI. 8).

Uvedený Nový hrad (Novum castrum) stál, jak už řečeno, na výškovém bodě 530 m pod hradem Šaumberkem (jeho zříceniny zve lid Eašta nebo Vala), byl vystavěn ještě za biskupa Dětricha jako ochrana pro vlastní hrad Šaumberk před útoky zvláště od severu, a jeho ochrana a obrana svěřena Burgmanům, kteří za to drželi v blízkosti hradu hradecká manství neboli Purglehen.

Castrum provincie neboli hrad kraje, vzpom. v listině Jana, dané a psané na Kroměříži r. 1307, je podle mého názoru hrad Šaumberk, který za biskupa Bruna a Dětricha byl lénem Mikuláše, ale za biskupa Jana stal se správním střediskem celého kelečského kraje (provincia, districtus).

Mikuláš a oba jeho synové Jenč a Frank uvádějí se v listině biskupa Jana z roku 1307 pouze s přídomkem z Choryně. Toto léno držel Mikuláš od roku 1263 a dostal je za věrné služby od biskupa Bruna.

O Mikuláši ještě víme, že držel dva lány před Kelčí a že těchto dvou lánů ujal se mocí, když byl purkrabím a fojtem (purgravius et advocatus) v Kelči (Lechner I. 8).

Tímto purkrabím a fojtem v Kelči stal se podle všeho až za biskupa Jana, když byl zbaven šaumberkého léna. Ale souva jím byl ještě r. 1307, kdy byl urovnán spor mezi biskupem Janem a Mikulášem a jeho dvěma syny a několika jinými biskupskými vasaly na východní Moravě.

Ještě dlužno připomenout, že tento Mikuláš není totožný s Mikulášem, o kterém biskupské manské knihy tvrdí výslovně, že se

vrátil do Sas (repatriavit Saxoniā), odkud přišel za biskupa Bruna. Manské knihy uvádějí, že tento Mikuláš ze Sas byl pouze příbuzným (cognatus) Mikuláše ze Šaumberka (Lechner I. 7).

Mikuláš, oblíbenec biskupa Bruna a Dětřicha, vynikající válečník a diplomat a vážený dvořan, zemřel pravděpodobně v Choryni, kde hospodařili také jeho synové Jenč a Frank.

Po roce 1307 Mikuláš už se nepřipomíná. I tak dosáhl vysokého věku, neboť se uvádí v souběžných pramenech od r. 1263.

Po smrti biskupa Jana dne 4. října r. 1311 stal se jeho nástupcem biskup Petr, který seděl na biskupském stolci nedlouho. Zemřel až dne 7. června r. 1316. Z doby jeho vlády nedovídáme se nic o hradě Šaumberku.

Jeho nástupce, stal se Konrád. Za něho byl v letech 1320 až 1325 pořízen seznam vasalů olomouckého biskupství (vydal Lechner I. 3—8).

Seznam obsahuje i léna a jejich držitele v kraji kelečském (f. 7. 8). Byl pořízen podle informací, které dali biskupovi Konrádovi vasalové kelečského kraje (per vasalios Kelczenses).

V tomto seznamu uvádí se officium purgraviatus in Schauburch, což se rovná purkrabskému úřadu na hradě Šaumberku.

Mimo to vypočítává seznam řadu Burgmannů, kteří měli za udělená léna bydlet na Novém hradě (in Novo castro residere) pro jeho vojenskou ochranu a obranu.

Mikeš Schenk držel za takovou službu na Novém hradě ves Ronské, ves Komárné měl tehdy pan Franco, bratr Jenče, jemuž dal tuto ves ještě biskup Dětřich, aby za ni bydlet na Novém hradě. Otec pana Franka Mikuláš měl ve Staříči u Místku čtyři lány, za které také kdysi bydlet na Novém hradě (resedit in Novo castro), stejnou službu konal i za ves Provodovice, za Choryni s příslušným statkem byl Mikuláš, Frankův otec, povinen sloužit olomouckým biskupům cum duobus dextrariis, dvěma koni. Franko držel také dva lány před městem Kelčí (ante civitatem Kelcz) a držel je po svém otci Mikulášovi, který se jich jako tehdejší purkrabí a fojt v Kelčí ujal mocí. Na Choryni uvádí se Frank r. 1321 (Codex Moraviae VI. 136).

Za biskupa Jana vyvinula se tedy situace tak, že hrad Šaumberk se stal správním střediskem celého kelečského kraje (jeho biskupských statků), zatím co Nový hrad (Novum castrum) byl čistě vojenským opěrným a obranným bodem, což ovšem nevyklučuje vojenskou posádku i na hradě Šaumberku.

Víme-li bezpečně, že za biskupa Konráda byl na hradě Šaumberku purkrabský úřad (officium purgraviatus), neznáme z té doby ani jednoho purkrabí jménem.

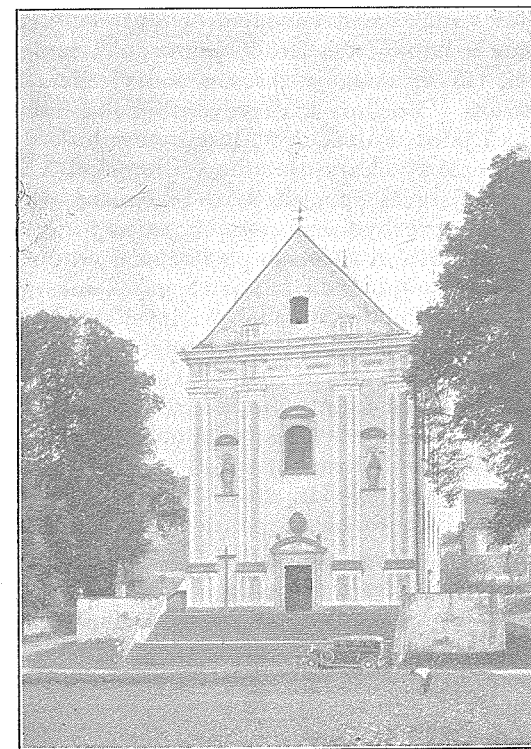
Už bylo řečeno, že v nijaké souvislosti s hradem Šaumberkem u Kelče nebyl Bedřich mladší, řečený de Schomburg, který po r. 1278 držel Moravskou Třebovou, potom z ní byl vypuzen brannou mocí a pocházel ze Šumberka neboli Schönberga u Kadaně v Če-

chách. Také synové tohoto Bedřicha neměli nic společného se Šaumberkem u Kelče. Byli to Bedřich, Heřman a Friczko, bratři de Schonenberg, jak se uvádějí r. 1319 (Codex Moraviae VII. 809). R. 1326 jsou zvaní Fredericus, Feik et Hermannus, filii quondam Friderici de Somburk, fratres laici Pragensis diocesis jako hubitelé kláštera svatě Kláry ve Znojmě a jeho statků (Codex VI. 248). Her Herman von Schonbure genant von Crumczow připomíná se roku 1344, jeho bratr Fridrich von Schönenbergk Herr zu Kumathaw r. 1348 (Codex VII. 410, 629). Z dějin biskupského hradu Šaumberka u Kelče třeba vymýtit tento rod úplně a navždy.

Také není možno souhlasit s názorem, který ztotožňuje, třebaš jen v podobě pravděpodobnosti, Novum castrum, Nový hrad z listinného dokladu r. 1307 s pozdějším biskupským hradem Schauensteinem neboli Šostýnem u Koprivnice na Příborsku (Řehoř Volný, Die Markgrafschaft Mähren VI, 717).

Olomoucký biskup Konrád zemřel dne 8. srpna r. 1326.

Pojednání o hradu Šaumberku v pavích doklách jeho bytí (v le-

Kostel v Podhradní Lhotě. Pohled od západu.
Foto Florian Zapletal r. 1933.

tech 1272 až 1326) nelze neukončit úvahou o domnělých Templářích na Šaumburku a o vzniku poutí v Podhradní Lhotě.

Až do roku 1727 byla Podhradní Lhota přifařena do Kelče. Na dnešním hřbitově stál tehdy dřevěný kostelíček sv. Anny, který měl v letech 1670 až 1690 pouze jeden oltář a na vížce malý zvonek. Tříkrát do reka sloužil tam farář z Kelče sv. mši. Nedostával za to desátek, nýbrž peníze (Selský archiv VII. 19). Kostelíček byl zrušen teprve za císaře Josefa II.

Nynější kostel vystavěl olomoucký biskup kardinál Schrattenbach. Nad vchodem do kostela je kamenný, dovedně tesaný erb s letopočtem 1716. Označuje dobu, kdy se stavbou kostela bylo započato. Na nedaleké farní budově, vystavěné r. 1732, je také Schrattenbachův znak, je však rozložen ve tři štíty. V jednom z nich jsou pyramidy, ve druhém orel (oba jsou znaky olomouckého biskupství), ve třetím štítu uprostřed pod nimi je biskupův rodný znak. Pod celým znakem je obšírný latinský nápis, nad ním biskupský klobouk se šňůrami a trápci, pod kloboukem biskupský kříž průvodní, po stranách kříže insignie důstojnosti biskupské a knížecí (mitra, berla, koruna, meč). Klobouk, kříž a insignie má také Schrattenbachův znak nad vchodem do kostela. Takový znak Schrattenbachův s letopočtem 1736 vidíme také nad vchodem do kostela v Kelči, takový znak je zasazen nad vjezdem do bývalého biskupského dvora v Bochoři u Přerova. Několik kamenných kardinálových znaků je nyní uloženo v Museu v arcibiskupském zámku v Kroměříži (Časopis Spolku musejního v Olomouci XXXVIII. 164).

Schrattenbach vystavěl opravdu kostel honosný, vysoký, vzdušný, světlý, s věží za presbytářem a s mohutným průčelím, k němuž vede majestátní schodiště. Průčelí je po stranách vroubeno s'aletými lipami. Hned na prvý pohled je kostel ještě dnes překvapením v tomto kraji. A působil jistě mocně na myslí lidu v celém okolí v době svého vzniku. Tento barokový kostel byl však vysvěcen až dne 25. července r. 1742. Byl původně zasvěcen svatě Anně. U kostela nebyla zřízena hned fara, nýbrž pouze samostatná administratura. Jejím prvním správcem neboli administrátorem byl od června r. 1727 František Josef Brandejský, který tam setrval až do září r. 1733, kdy se stal farářem v Břestě u Kroměříže. Od něho se dovídáme o Podhradní Lhotě jako o poutním místě.

R. 1736 byl v Brně, v chrámě sv. Tomáše, korunován obraz P. Marie. Slavnost byla popsána latinsky v knize téhož roku vyšlé, a přiložena některá německá i česká kázání. Česká kázání jsou tam tři, první z nich od Františka Josefa Brandejského, faráře břestského, které měl dne 10. května r. 1736. V úvodu zmiňuje se kazatel o soudobých válečných událostech v Evropě (v Polsku a v Itálii), o tehdejších úzkostech, o soužení, o velikém utiskání a presování Moravanů a o příčinách toho všeho, které vidí v souvěkých bojích o královské koruny v Evropě: polskou, sicilskou a neapolskou. »Královské koruny jsou původ toho nynějšího soužení, královské

koruny způsobily toto presování«, volá kazatel Brandejský. Dotýká se tím války, která se r. 1733 rozpoutala o polský trůn, a vídeňského míru r. 1735, kterým rakouský císař Karel VI. ztratil Sicílii a Neapolsko (jejich královské koruny). Také se zmiňuje Brandejský ve svém kázání o poutních místech na Moravě: »Vědí citelové Mariánští o Křtinách, Tuřanech, Vranově, Nikelspurku (Mikulově), vědí o Dubě (u Tovačova), o Žarošicích, o Svatém Kopečku (u Olomouce), o Podhradní Lhotě, o Zašově (u Valašského Meziříčí), o Hostýně, o Španělské kapli při Novém Jičíně, vědí o mnohých jiných svatých místech v Moravě, kde Maria v svých svatých obrazech je ctěná, jakoby osobně byla přítomná« (Časopis Českého musea r. 1885, str. 403—404).

Brandejský prohlašuje tedy r. 1736 Podhradní Lhotu za poutní místo mariánské. Tamní kostel, s jehož stavbou započal biskup Schrattenbach r. 1716, má všechny atributy poutního kostela. Ještě dnes zaujme svou barokovou honosností, tím spíše v době svého vzniku. Celé okolí jeho je jako stvořeno pro poutní místo.

O chrámu v Podhradní Lhotě, zasvěceném sv. Anně, a o tamních poutích ví r. 1786 dvoudílné anonymní (ve skutečnosti Schwoyovo) »Topographische Schilderung des Markgrathum Mähren« (I. 216) rovněž rojdílná Schwoyova »Topographie vom Markgrathum Mähren« (III. 110) z let 1793 a 1794.

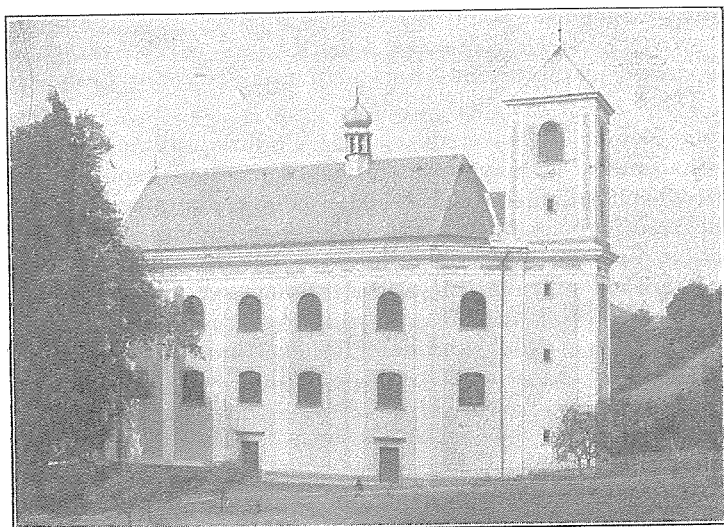
Ale už roku 1806 představoval obraz hlavního oltáře Narození P. Marie a sv. Anny, a na tomto hlavním oltáři stál tehdy také skleněný příkrov s postříbřenými dřevěnými figurkami Ježíše, Marie a sv. Anny, před nimiž klečel rovněž postříbřený rytíř. Byl považován za Templáře, kterémužto řádu připisuje se pověst držení hradu, vystavěného kdysi na kopci nad Podhradní Lhotou, ale už dávno zbořeného, a dodává, že, když po zrušení tohoto řádu r. 1312 Templáři na hradě byli od jakéhosi nepřítele přepadeni a pobiti, tento rytíř jediný se zachránil útekem do kostelíčka sv. Anny a jako poustevník u něho žil až do své smrti (Rehoř Volný, Kirchliche Topographie von Mähren. olomoucká diecése r. 1859, III. 348).

Uvedené tři svaté figurky měly kdysi stříbrné a pozlacené korunky, které však byly odevzdány r. 1809 rakouské státní pokladně (Volný III. 348).

Pověst o Templářích jako držitelích hradu Šaumburka a o zachránění jednoho z nich r. 1312 v dřevěném kostelíčku sv. Anny, doloženou sousoším hlavního oltáře, zaznamenal Volný skepticky už r. 1835 ve svém díle »Die Markgrafschaft Mähren« (I. 208).

Podhradní Lhotu jako poutní místo uvádí r. 1888 také Karel Eichler ve své dvoudílné publikaci »Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a v rakouském Slezsku« (II. 313—315). Tvrdí, že pravdivost pověsti o Templářích na hradě a o zachránění jednoho z nich r. 1312 nedá se zjištit, že nynější kostel byl původně zasvěcen ke cti a chvále Boží, P. Marie a sv. Anny, že nyní nese titul P. Marie, že Podhradní Lhota je vlastně poutním místem marián-

ským a svatoannenským a to podnes (psáno r. 1888), a že většinou tam konají pouti čtyřikrát v roce, a to v pondělí velikonoční a svatočudšni (pro poutníky z nejbližšího okolí), v neděli po Rozeslání apoštolů, připadajícím na 15. července (přichází ze slibu veliký průvod z Bystřice pod Hostýnem), a hlavně v neděli po sv. Anně, kdy sejdou se tam průvody z Loukova a z okolních farností. Eichler popisuje také sousoší na hlavním oltáři.

Kostel v Podhradní Lhotě. Pohled od jihu.
Foto Florian Zapletal r. 1933.

František B. Vídenský cituje r. 1913 pro pověst o Templářích na bývalém hradě Obřanech u Sv. Hostýna a v Podhradní Lhotě a o zachránění jednoho z nich r. 1312 v kostelíčku sv. Anny »Farní paměti« z Podhradní Lhoty, při čemž je popsáno také sousoší na hlavním oltáři (Sv. Hostýn, str. 14).

Toto památné sousoší chová se dosud na hlavním oltáři chrámu v Podhradní Lhotě ve skleněném příkrovu nad tabernáklem. Hlavní figuru tvoří sv. Anna, podřadné figury Ježíšek a P. Maria, rovněž klečící rytíř.

Ale všechno to, pověst o Templářích na hradě Šaumburku a o zachránění jednoho z nich r. 1312 v kostelíčku sv. Anny, imponantní barokový poutní chrám, památné sousoší na jeho hlavním oltáři, blízká studánka u sv. Anny na úpatí hory Klinec (667 m), četné kdysi navštívené pouti lidí, to všechno je výtvozem XVIII. věku, jeho první poloviny, a nikterak nesouvisí s dějinami hradu Šaumburka a Podhradní Lhoty.

Z bezpečných souvěkých pramenů víme přesně, že hrad Šaumburk

Templáři v letech 1272 až 1312 nadrželi, známe z té doby, kdo na hradě seděl a můžeme se tedy přesvědčit, že pověst o Templářích na Šaumburku a o zázračném zachránění jednoho z nich nemá historického podkladu, že památné plastické sousoší ze zázračně zachráněným Templářem na hlavním oltáři chrámu v Podhradní Lhotě nemá historického oprávnění, a že pouti v Podhradní Lhotě, jestli byly založeny pouze na této zázračné události, neměly nikdy ideové a morální sankce.

Třeba také odmítnout pověst, že Templáři sídlili na bývalém hradě Obřanech mezi Javorníkem Kelečským a Hostýnem. V době, kdy Templáři působili na Moravě, hrad Obřany pod Hostýnem ještě ani nestál. Vystavěl ho teprve v šedesátých letech XIV. věku Boček z Kunštátu. Listem, daným a psaným 3. listopadu r. 1366, nařídil však císař Karel IV. Bočkovi z Kunštátu, aby úplně zbořil tento hrad, poněvadž ho vystavěl v nově beze svolení moravského markrabě Jana, císařova bratra (Codex Moraviae IX. 366).

Templáři měli pouze dvě komendy na Moravě: Čejkovice u Hodonína a Jamolice s hradem Tempelsteinem u Moravského Krumlova. Tuto skutečnost prokázal už v letech 1836 a 1837 Řehoř Volný (Die Markgrafschaft Mähren II. I. str. 355, III. 318, 322, 323, 347, 348), a podrobně doložil r. 1906 Michael Simböck (Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens X. 180—187).

Čeněk Kramoliš, Hranice.

Péče o sirotky v 16. století.

Doba poddanství a roboty byla krutá pro »člověky«, jak dorostlým poddaným před 400 lety i později páni a úředové říkali. Jenom měšťanům a zemanům pravilo se »lidé«. Ale ze zchovalých zápisů shledáváme, že i v této zlé době vrchnostenské úřady staraly se o sirotky. Snad proto, aby z nich dorostli »člověkové«, příští robotníci, Starali se tedy o materiál.

Zemřel-li otec, uživatel gruntu, živnosti, a nezanechal-li dospělého syna, jenž by s přivolením Jeho Milosti pána grunt nebo chalupu převzal, prohlášeny byly nezletilé děti za sirotky i když měly ještě matku a uloženo, kdo se má o ně až do »člověčenství« starati. I nějakým podílem bylo na ně pamatováno. Postaráni o sirotky dělo se při posudku, to jest při valné hromadě, již přítomen býval vrchnostenský úředník.

Příklad z nejstarší knihy rožnovské.

Anno 1541 v úterý po středě postní na posudku za burmistra Jana Kubanova a jeho starších stala se smlouva o sirotky po nebožtíku Ballovi na právě rožnovském tak, že Baroš přijal sirotky dva: pachole Martina a děvčeku Anku v ochranu do let 16, aby je

opatřil tak, jako své vlastní. Po 16 letech aby je ... (nečitelná) a na ně šaty dal, jak se sluší. (Díl I. list 4.)

Byl-li Baroš z rodiny, co za výchovu dostal, není udáno.

Jindy zase ponechání sirotci matce, ale musela opustit ručitele, že se o ně svědomitě starati bude a majetek jejich neutratí. Nevěřili lásce matčině.

Příklad. Rukojmí Doroty, dcery Jana Michalova.

Leta Páně 1558 v pondělí před sv. Martinem z poručení pana úředníka za rukojmí postavila Dorota, pozůstalá vdova po Mikuláši, synu Hajdušovu. Jakož po téměř nebožtíku zůstaly 3 krávy, ty jsou při ní zanechány, ježto sirotka malého při sobě chová. Těch nemá žádnému prodávati, nýbrž jemu chovati a opatrovati. Za rukojmí Jan Michalů, otec její, Matěj Šalomounů, Jakub Hrkodaj a Macek Randusů. — Později připsáno: Ten sirotek umřel, tři krávy případly máteři jeho. (I. list 17.)

Zemřel-li otec a zanechal jen nedospělé děti, jež robotovati nemohly, převzala vrchnost grunt do své moci, prodala druhému, ale dobytek a snad i jiný pohyblivý majetek určila pro sirotky. Tak lze souditi z následujícího kupu:

Kup gruntu Matěje Mlynářova.

L. P. 1580 v pátek na den sv. Jana Křtitele za purkmistra Jana Hrkodaje a konšelů Matěje Krejčího a Jana Michalova atd. koupil Matěj Mlynářů z rozkazu J. M. pána od úřadu grunt Svitáčekovský za 15 fl. se všemi rolemi, lukami, pasekami i s kravami. Zůstává sirotkům dvě. Jednomu každému sirotkovi, jestliže člověčenství doroste, má dáti po jedné dobré kráve. (I. list 102.)

Další příklad. Kup gruntu Martina Hanzlíčkova.

L. P. 1586 v den sv. Jana Křtitele za purkmistra Ondry Masaře a konšelů Jana Janáčka, Jana Kučery, Mikuláše Matějaska atd., prodán je grunt nebožtíka Mile od úřadu z poručení pana úředníka, se všeckým, co bylo zůstalo, chyba (kromě) ovec. Ty jsou o své prodány na sirotky za půl desáta zl. a grunt za 50 zl. Závdanku položil 5 fl. Roční peníze má klásti při sv. Janě po dvou zlatých. Týž Martin má dochovati nejmladší Adama, Jiříka, Jana při téměř gruntu do člověčenství a opatrovat jako své, Dvě děvčat vzal k sobě otec starý (děl) do Hážovic. (I., 140.)

Vzal-li si někdo vdovu s dětmi s přivolením vrchnosti, musel děti (sirotky) přijati za své vlastní.

Přízenění Melihara Barošiče.

L. P. 1572 za purkmistra Jana Michalova a Jana Fojta Hrkodaje i s přísežnými konšely, stala se s přivolením J. M. pána taková věc, že jest Melicharovi povolení dal takové: 3 sirotkové, kteří pozůstali po nebožtíku Vejdrovi (prvém manželu) totiž Jura, Mikuláš, Markéta, ty aby přijal, jsa jim otčímem, za vlastní v statek svůj. A tak, co jim měl okládati strany sravedlnosti jejich, nařízení toto se činí: .. A nyní udáno, co jim po otci náleží. (I., 63.)

Ale stalo se někdy při vši přísnosti, že pokladník sirotčích peněz

při účtování s panským úředníkem správný počet vydati nemohl, že peněz chybilo, buď že si z nich něco vypůjčil nebo jinak vydal, nebo, neměl-li je náležitě uzamčeny, někdo z rodiny tak učinil. — Nesprávné vedení sirotčích peněz bylo největší hanbou, a proto pokladník hleděl se ctí přihany takové se zbýti, což dotvrzuje následující.

Vejpověď Janovi Hrkodajovi.

L. P. 1588 v pondělí po neděli Laudate z poručení J. M. pána tato vejpověď J. M. pánem mezi Janem Hrkodajem a vši obcí rožnovskou učiněna a do knih městečka Rožnova vepsána:

Jakož je Jan Hrkodaj budouce ředešle purkmistrem v městečku Rožnově peníze sirotčí v opatrování svém měl, v kterýchžto penězích, odvozující jich od sebe (při novém úřadě), jemu 30 fl. se nedostávalo. P. Boha svého se v tom před J. M. pánem dokládal, že o tom, kde jsou se poděly, vědomosti nemá. V to jest se dobrovolně před J. M. pánem uvolil, že nechť se sousedy svými na jakou nelibost a odpor vcházeti, a vrchnosti pána tím zaneprázdnovati, takových 30 fl (30 zl.) do peněz sirotčích zase vložit, však rozdílně (po částech) na tyto časy povinen bude.

Jan Hrkodaj takové peníze úřadu rožnovskému vydává: O sv. Janě příštím 10 fl. dáti, o sv. Bartoloměji tolikéž 10 fl. a při posudku, když se v Rožnově držeti bude, ostatek povinen dáti jest. A že takové peníze navrácuje a navrátil, to jemu k poctivosti jeho (jest), poněvadž ta věc soudem a vejpovědi žádnou nepřišla, k žádné újmě býti a jemu toho žádný ničím zlým spomínati nemá pod základem na J. M. pána propadení 2 R. A on též se k sousedům pokojně řeči i skutkem chovati má a toho žádnému ničím pod tímž základem (2 R) spomínati nemá. A že se tomu všemu, jakž se svrchu píše, zadosti státi má, rukojmě Jan Hrkodaj postavil 3 osoby zejména Juru Kubíčkova z Hážovic, Mikuláše Kováře z Rožnova, Janka Mitáša, Jana Kubíčkova, Macka Michalova, Macka Bodáčkova z Tylovic, Janka Vítkova, Kubu Hartlova. Za to slíbili (všichni) rukou společnou. (I., 28.)

A na listě 29. poznačeno jest, jak po částkách v roce tom a v následujícím peníze do sirotčí pokladny složil.

A jaká péče o sirotky byla na panství rožnovském, taková byla i na panstvích jiných. To je jen ukázka všeobecná.

Rudolf Kout:

Slovník lipenského nářečí.

(Pokračování.)

Menší vyslovuje se: men-sí a nikoli jako v obyčejné češtině: men-čí.

Metla koště (všeob.)

Mezidebří polní trať u Týna (srovnej: debřa).

Měch pytel (všeob.): za každým Čechem stojí Čert s měchem (dřívější pořekadlo o přistěhovalých Čechích).
 Měchonoš nosič pytlů (na trhu, všeob.)
 Mělný drobný, snadno se rozsypající: mělná hlína.
 Měť míti — ve významu německého sollen vynechává se toto sloveso v otázkách hde ho dať (t. j. kam to mám, máme . . . dáti?) — zavřít lebo otevřít?
 Měť mně (všeob.): mi se zdá — dej to mi!
 Mík mník (ryba).
 Milostěnka a milostpaní: co si přeje milostěnka? (oslovení v krámě).
 Minda kočka (na rozdíl od macka, Týn).
 Minutý minulý: minutý týdeň.
 Míšať míchati (všeob.) — míšanina směsek.
 Míšek pytlík, váček (všeob.)
 Mizga míza (všeob.)
 Mláskat mlátiti: přišel dom celý zamláskaný (t. j. zamlácený, zamazaný).
 Mňamčeť mňoukati: kočka mňamčí.
 Mocť moci, v přít. čase: možu, možeš, . . . — tvaru může užívá se též na přísvedčování jako českého třeba, na př. na otázku: půjdeme už? dostaneme odpověď: může.
 Močůvka loužnice (užívá se také slova hnojůvka).
 Medruška modřinka (sýkora).
 Modřat modřati.
 Mokřat vlhnouti: včil to nic nevysýchá, leda mokřá.
 Morák krocán (všeob.) — morka krůta.
 Motat časuje se: mocu, moceš, . . . : já to zamocu, zamoc to!
 Mráz má v mn. č. mráze: po tych mrázoch.
 Mrcásek ocásek.
 Mrholit mžiti.
 Mřkva mrkev (všeob.).
 Mrtvina (vyslovováno skoro: mrtfina) spodní nevyhnojená vrstva půdy.
 Mrtvý list úmrtní list.
 Mrva užívá se lidově vedle hnůj.
 Mudo varle — sedí na mudách (je pořád zalezlý doma, nikam nechodí (Dolní Újezd).
 Muša, muša! volání na prase (české: kaši, kaši!)
 Mušinec muší trus (všeob.) zrcadlo je plné mušinců.
 Mysliveček lecha jarní (květina, Týn).
 Myšinec myší trus.
 Nablížít si nadejítí si: tadyk tú cestú si nablížíme.
 Nacapnúť pristihnouti, přijítí na někoho: tam sem ho nacapl.
 Náčiní nádobí (v kuchyni, všeob.).
 Načisto nadobro, docela (všeob.): on je načisto chudobný.
 Nadať kemu do hlupáků, do oslů a pod.
 Nadělat užívá se velmi často v otázce: co naděláme? mající vý-

znam: nedá se nic dělati, musíme se podrobiti osudu, řízení božimu.
 Nadrať se opiti se: přišel dom nadraný.
 Nadstavít pasť t. j. nalíčiti ji.
 Nadžgat nacpati: bylo tam nadžgáno (— mnoho lidí).
 Naháček ocún — listům a plodům ocúnovým (objevující se zjara) říká se prasata.
 Nahál naháč.
 Nahlušený nahluchlý.
 Nakažely nakažený.
 Nána chůva (všeob.).
 Naň na něho, užívá se lidově.
 Naobylo prozatím (Týn): udělám to naobylo.
 Nápaditý chytrý, mající dobré nápady: to je hodný, nápaditý učeň.
 Napálit dopálit: já su napálený.
 Nalátať nařezati komu: já ti jich nalácu!
 Náledek náledí (obvyčejněji ledovica).
 Naprotiv čeho naproti čemu: naprotiv našeho domu — on bývá naprotiv (někdy je slyšeti též: naprotivo).
 Napříky napřič.
 Narok napřesrok (všeob.).
 Nátaha namáhavé tahání (slyšeno jen jednou, utvořeno podle slova námaha).

DROBNÉ ZPRÁVY.

Zatmění měsíce v roku 1934. Roku 1934 budeme mítí v našich krajinách pouze jedinou příležitost pozorovati zatmění měsíce. — Ostatní zatmění v tomto roce, měsíční i sluneční, nebudou ani u nás, ba ani v celé Evropě viditelná. Dne 30. ledna vyjde měsíc v našich krajinách v 16 hod. 43 m. dle času, jímž se řídí naše státní dráhy. Ostatní údaje jsou udány dle téhož času. Měsíc bude právě v úplňku. V 17 hodin 1 min. uvidíme na jeho spodním okraji černý bod, který se bude stále zvětšovati. Jasně svítící kotouč měsíce se bude v tomto místě zatemňovati, to je právě počátek zatmění. — Představíme-li si, že měsíc je hodinovým ciferníkem, pak bude začátek v místě, kde je na ciferníku 5. Zvětšování zatemnělé části měsíce potrvá tři čtvrtě hodiny, v 17 hod. 43 min. bude již zastřen malý srp. Zastřenou část bychom našli na ciferníku 2 a 5. Toto jest okamžik největšího zatmění, poněvadž nebyl celý měsíc zatemněn, proto nazýváme toto zatmění částečným. Od 17 hod. 43 min. se bude tmavý srp na měsíci zmenšovati, takže v 18 hod. 24 min. úplně zmizí v místě, které je na ciferníku označeno 3. To bude konec zatmění.

Jos. Široký.

Heřman Galaš o životě na Hranicku počátkem minulého století. Známý moravský lékař a na svoji dobu jistě polyhistor a »vytrvalý etitel idylismu Gessnerova«, hranický občan Josef Heřman Agapit Gallaš, zachoval ve svých rukopisných »Fyzických památkách města Hranic a jeho okolí« z roku 1822 velice případnou charakteristiku života na Hranicku s počátku minulého století. Píše: »Povaha povětří jest v celé té končině zdravá, zvláště pak v Hranicích a v Drahotuších, kdežto se také velmi staří lidé nachází, tak sice, že se až dosavad lidé od 80 a 90 let nacházejí, jak v příkladu pan František Kulíšek, bývalý zdejší představený města, kterýž 88 let čítá a velmi dobrou ještě paměť má. Starý Hamuzek na Horní hospodě jest o rok mladší. Před páru letami umřel ve Špičkách jistý kmet, jménem Vačula, jenž 103 léta věku svého čítal a ještě třetího dne před svou smrtí mne navštívil a s plácem srdečným se mnou se rozloučil. Anna Fialová, sestra mého nebožtíka otce, čítala věku svého let 92, tolikéž také Rozára Pernsteinerová, má pak nebožka matka 82. A takových kmetů a starušek nalezlo by se ještě mnoho víc, kdyby se vyhledávali. Ale nejen zdravé povětří sloužilo předkům našim k tak znamenité dlouhověkosti, alebrž také jejich čistá sprostota v mravech, mírnost v jídle a pití a v užívání rozkoší, zvláště pak také jejich pilná pracovitost a bohabojnost, kteráž jich marných starostí zprošťovala a srdce jejich vždy veselě zachovávala. Jestliže naši potomci tak vysokého věku docházeti nebudou, jakž také k tomu velké ukázky není, tak příčina toho, že mladí mřítí budou a také mřou, jen jedině v jich nemírnosti jak pokrmtu, tak i nápoji, zvláště pak palčivých požívání a odlanosti chlupným rozkošem přičtena býti musí. Naši předkové nepovali jednoho káfc, třeba ho libra za osm grošů bývala. Nejroznější lidé jídávali na snídání pivnou polévku s česnekem, sprostější teplé mléko aneb káimovou polévku, chudobní kus chleba s tvarohem anet. tak: jen se soli a kmínem. Víno bylo laciné a dobré, málo pak kdo jej pil, leda jen bohatí a to velmi mírně a ne vždycky. Slivovic, rosolek, araků a punčů neznali ani dle jména. Nyní ale stává se, zvláště pak od mladých lidí všechno naopak. Mladí lidé, jenž beztoho horkou a prudkou krev mají, zapalují sobě jí kořeněnými pokrmy a silnými nápoji, žádný tedy div, že ke smilným rozkošem velmi náchylni bývají a sami od ní příliš časné vyssátí, v nejlepším věku do hrobu klesají. Též příčině se musí také samovražednictví, kteréž za našich časů víc nežli kdy jindy slýcháno bylo, panuje, připsáno býti. Rozkošné živobytí žádá k svému upokojení mnoho peněz; na těch ale, byť by jich kdo i více zdědil při lenivém a marnotratném živobytí vždy víc a více ubývá; nacož obyčejně následují dluhy, tyto zas působí starosti a vedou na mizinu, jižto za patami kráčí malomyslnost a zoufanlivost, odkudž nechť života následuje«. Jos. Skutil.

Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Fröhlich v Dol. Újezdě.
Tisk knihtiskárny J. Slovák, spo. s r. o. v Kroměříži.

ně. Předplatné na celý ročník 40 Kč, jednotlivé číslo 5 Kč, doplatné po 1. lednu 1934 45 Kč. Redakce a administrace: Zlín, pokusná škola měšťanská. Směr udávají hesla na obálce: Jednotná škola československá. Konsolidace, Individualisace, Diferenciace. Metoda samostatné práce žáků. Objektivita hodnocení. — Doporučujeme všemu učitelstvu. Předplatte také do učitelských knihoven!

Vlastivěda na obecných školách. Metodické zpracování učiva podle nových učebných osnov pro 3.—5. školní rok. Napsal Václav, učitel, Litoměřice, Hilscherova ul. 11. Nákladem vlastním. 1932. Dodatek k »Vlastivědě« podle norm. Příručka je velmi podrobná a podává učitelům různé velmi vhodné náměty pro vyučování vlastivědy. Cena zlevněná 20 Kč. Doporučujeme.

Pracovní příručka pro kreslení a mluvu. Napsal a vlastním nákladem vydal Josef Flossmann, učitel, Tuchořice u Zátce (Čechy). 1933. Stran 32. Cena i s pošt. 6 Kč 50 h. Doporučujeme.

Velké čtecí lotto. Pomůcka pro učitele vyučující podle Poupat, Studánky, U nás. Napsal Vladimír Faltys, učitel, Holice v Čechách. Nákladem vlastním 1933. Cena 4.60 Kč. Stran 46. — Je to vlastně průvodce, popis a návod ke zhotovení velkého čtecího lotto, nové to pomůcce k vyučování elementárnímu čtení.

Kreslení na středním stupni obecné školy. Strnad-Zinsmeister. V Praze 1933. Nákladem československé grafické unie A. S. v Praze. Cena 9 Kč. Je to metodický průvodce pro 3., 4. a 5. školní rok s postupem prací žákovských. 66 stran s 18 obrázky v textu a 11 tabulkami, na nichž je 72 obrázků. Autoři, známí odborníci kreslení, napsali nového metodického průvodce s jasně vymezeným postupem úkolů, dle nových učebných osnov pro školy obecné z roku 1933. Na těchto osnovách v Mšno spolupracoval jako předseda sekce pro osnování kreslení autor Zinsmeister, který zná náš kraj jako maturant lipenské státní reálky. Autoři kladou těžiště kreslení v obecné škole na střední stupeň. Doporučujeme vřele učitelstvu!

Stráž Moravy. Věstník Národní jednoty pro východní Moravu. Majitel a vydavatel: Národní jednota v Olomouci. Redakci vede významný národní pracovník ředitel Adolf Kubis. Redakce a administrace v Olomouci, Sokolská třída 3. Roční předplatné 20 Kč. Vychází každý měsíc kromě prázdnin. V září vyšlo 1. číslo letošního XXV. ročníku. K časopisu je připojena lidovévohovná příloha: »Hlídkka národní výchovy a osvěty«, na níž zvláště upozorňujeme.

Sokolský hrđina. (Plukovník Josef Švec.) Napsal a uspořádal J. Kudela. Vydal Moravský legionář v Brně. 1933. Stran 48 a 4 obrázky. Cena 4 Kč.

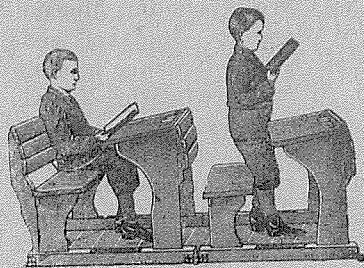
Dr. Alexandr Sommer-Batěk, Praha-Liboc 162 vydal: Neoglyfy pismo světové. I. učebnice. 2. opravené vydání. 1932. Nákladem vlastním. — Neoglyfy jest jméno nového dorozumivacího prostředku mezinárodního. Jest to nové pismo, které odstraní nutnost učiti se cizím řečem, protože každý jím bude moci psáti ve svém jazyku a každý tomu bude rozuměti, tak jako všichni lidé rozumějí číslícím nebo notám, ať jsou psány kterýmkoliv jazykem. Sešit po 5 Kč. Pište si o prospekt neoglyfů, nového to pojítka národů!

Radost z »Lípy«. Casopis, který jde do osmnáctého ročníku, jako »Lípa«, má a musí mít za sebou dobrou tradici a pevný sisk věrných odběratelů, kteří mají svůj list rádi, protože dává jim svým obsahem víc, než činí hodnota předplatného. Toto platí ve zvýšené míře právě o casopise »Lípa«, jehož prvním heslem bylo vždy služba svému čtenářstvu. Tak zavedla Lípa své oblíbené stříhové přílohy, nejlevnější stříhy, jaké si může šetrná hospodyňka poříditi. Urazové pojištění odběratelů »Lípy« přineslo užitek již sta rodinám, kterým bylo v krátké době vyplaceno přes 50.000 Kč. Doplnkem bohatého obsahu jsou romány Lípy, velkolepý román Kláry Tschudiové »Napoleonova matka« zachycující jemně intimní život velkého Korsičana, a z pera spisovatele J. O. Parmy kolektivní studentský román »Poslední rok«, v němž vrhá se ostré světlo na dnešní život na střední škole. Lípa vychází 14denně v číslech po Kč 1.20. Stříh, příloha vychází měsíčně po 2 Kč. Dodá každá prodejna novin, i administrace Praha-Smíchov, Husova 7.

Paměti občanské besedy a národní jednoty v Loučanech 1883 až 1933. Sepsal Frant. Baran, učitel a kronikář v Loučanech. K padesátému výročí trvání spolku vydáno nákladem místního odboru Národní Jednoty.

Práva státního jazyka v obcích s německou nebo polskou většinou. (Země Moravskoslezská.) Zpracovali R. Turka, Ad. Kubis a Dr. Lad. Pallier, podle vládního nařízení k jazykovému zákonu a na základě úředních výsledků sčítání lidu z roku 1930. Cena 2 Kč. Nákladem Nár. jednot moravských. 1933.

Morfologický vývoj Pobečví. Napsal Václav Dědina. Zvláštní otisk z Věstníku Král. čes. spol. nauk. Tř. II. Roč. 1931. Nákladem Královské české společnosti nauk v Praze. 1932.

Tabule patent „TALLA“

se výborně osvědčily a jsou do všech nových škol zaváděny a která škola je již má, na základě zkušeností opět jich objednává. Jsou též napodobovány, avšak na nebezpečí padělatele i školy, neboť jsou patentované pod č. 13.610.

Veškeré školní zařízení

František Talla, Přerov

Kojetínská (bývalý cukrovar). Prospekty zdarma.

Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Fröhlich v Dol. Ujezdě.
Tisk J. Slovák spol. s r. o. v Kroměříži.